

HRVATSKI PLANINAR

120 godina
»Hrvatskog planinara«
1898. – 2018.

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 110

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

**LISTOPAD
2018**

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije
Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

VŽ2 graf d.o.o.
Velika Gorica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Glavni i odgovorni urednik

Alan Caplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnicu možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

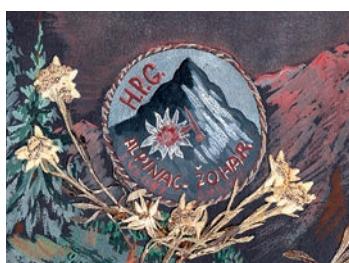
420 Uluru i Kata Tjuta

425 Čudesne Prokletije

430 Iskustva s festivala mladih planinara u Makedoniji

450 Planinarska grupa
»Alpinac Žohari«

Sadržaj

Članci

420 **Uluru i Kata Tjuta**

Zdenka Ovas

425 **Čudesne Prokletije**

Višeslav Turković

430 **Iskustva s festivala mladih planinara u Makedoniji**

Iva Mrazović

434 **Putovi do osmijeha**

Klara Jasna Žagar

440 **Na Badnju i Visočici s Vatrenima u mislima**

Željko Vinković

443 **Priče iz davnine 1940. – 1950.**

prof. dr. Darko Grundler

450 **Planinarska grupa »Alpinac Žohari«**

Krunoslav Milas

460 **S Krka na Ćićariju pa u Gorski kotar**

Željko Brdal

Tema broja

Planinarska grupa
»Alpinac Žohari«

Naslovница

Sedlena greda (2228 m)
na Durmitoru (Crna Gora),
foto: Alan Čaplar

Rubrike

465 **Speleologija:** U Austriji održan 12. EuroSpeleo Forum

466 **In memoriam:** Enio Bugarin 1951. – 2018.

466 **Vijesti:** Dani planinara PS-a Herceg-Bosne 2018.

477 **Kalendar akacija**

Uluru i Kata Tjuta

Zdenka Ovas, Zagreb

Otići u Australiju a ne posjetiti Nacionalni park Uluru bio bi velik propust. Uluru je sveto brdo Aboridžina, zapravo, najpoznatija i najveća monolitna stijena na svijetu. U njenom se susjedstvu uzdiže i brdo Kata Tjuta, skupina od 36 povezanih pješčanih stijena, okamenjenih dina starih 500 milijuna godina. Ta se brda nalaze u unutrašnjosti Australije, u području Red Centre.

Tradicionalni je posjednik toga prostora u središnjem dijelu Australije aboridžinska plemenska skupina Anangu. Ona je ovdje prisutna više od 10.000 godina. Europljani su nakon dolaska 1870. ime Kata Tjuta promijenili u Olgas, a Uluru su poslije nazvali Ayers Rock, no domaći ljudi zadržali su stare nazive koje i turisti danas radije prihvataju. Za tradicionalno ime Uluru i nema odgovarajućeg prijevoda, a domaći ljudi govore da ono svjedoči kako je to svetište za čovjeka koje su izgradili bogovi.

U geološkim su strukturama tih brda najzastupljeniji geometrijski likovi. U Uluruu ima mnogo špilja i starih slika, zapisa Aboridžina. Galerije u špiljama nemoguće je opisati. Jedini način da ih istinski doživite jest da ih posjetite. Aboridžini ističu da je ta planina najveće svjetsko

nalazište fosila. Špilje su nastale cijedenjem vode kroz stijene milijunima godina.

U NP-u Uluru postoji više turističkih staza. S jednom skupinom ispenjala sam se na prijevoj između dvaju manjih vrhova.

Prilaz vodi uz grmlje između kojega se sjaji prašnjava, crvena zemlja, koja ujutro, za izlaska sunca, djeluje kao da gori, a stijena izrasta u visine. Zrakoplovi koji jedan za drugim preljeću točno iznad Ulurua nalik su na karavanu deva. Prašnjave stijene mijenjaju boju kako ih tijekom dana sunce obasjava s različitih strana.

Ime Kata Tjuta na jeziku anangu znači »mnogo glava«. Brdo izdaleka izgleda kao tvrđava s oblim promatračnicama. Izbliza su to okomiti, glatki »krumpiri« podjednake visine, razdvojeni, nakrivljeni i kao dlanom otkinutih šiljaka. Vanjsku su površinu potpuno izgladile kiše i vjetrovi. Glave uz malo mašte postaju živi stvorovi. Najviši je vrh visok 1066 metara, no kako se nalazi na visoravni visokoj 546 metara, relativna visina tek je malo veća od 500 metara.

Manje kanjone premošćuju turistički mostići. Brojne špilje, udubine, duboke uvale i suhi kanjoni kriju tajne koje još nisu posve istražene. Kaskade

nekadašnjih slapova također nude pristup u drugi, sasvim nepoznat svijet. U stijenu narančaste boje i boje meda bočno su usjećene vodoravne linije nastale djelovanjem povlačećeg mora, promjena njegove visine otjecanjem u duboke oceanske vode. Ima i rupa u stijenu između njih.

U uvalama podno stijena nalaze se kampovi, šatori okruženi niskim grmljem i divljom travom, s ponekim osamljenim, iskrivljenim stablom. Kružna staza oko Ulurua duga je oko 10 kilometara. Putem ima vode za piće. Ukras puta su udubine s vodom, mahovina i čuperci oštре trave.

S povlačenjem mora valovi su ostavili pjesak, a on je zgušnjavanjem i isušivanjem postao stijena koja se pomalo ljušti i mijenja oblik i veličinu. Stijene su stare oko 600 milijuna godina. U to davno vrijeme brdo je bilo znatno više, no stijene je otad znatno erodiralo. Okomite udubine posljedica su jakih kiša, posebno u proljeće. Sve su usjekline tada okićene bijelim slapovima. Za vrijeme kiše stijene su sive. Ipak, pretežito su crvene boje, što ukazuje na to da su bogate željezom.

Na horizontu žuto pa zatim narančasto večernje svjetlo s neba osvjetjava brdo kao

Lančani put na vrh Ulurua

snažan reflektor. To je najljepše vrijeme za šetnju Kraljevskim kanjonom. Pogled sa staze prodire u suhe dubine ozelenjene niskom vegetacijom. Nitko nije uplašen, svatko je zadriven. Prilazom Uluruu i Kata Tjuti s druge strane otkrivaju se novi ulazi u tajnovite špilje.

Na nekim dijelovima Ulurua dopušten je organiziran pristup penjačima, uz posebnu dozvolu domaćina. Za sve druge trasiran je put koji je mjestimice osiguran lancima. Uspon iziskuje kondiciju i hrabrost jer pogled s okomiti stijena u kanjone nije za svakoga. Nagrada za uspon jesu vidici bez granica. Penjem se hvatajući se za izbočeno kamenje i izbjegavam spustiti pogled u dubinu.

Za pleme Anangu Uluru je oltar. Oni vjeruju u reinkarnaciju i smatraju da svaki život uvijek počinje od životinje. Svaki vidikovac na svetom brdu, pa i samo kretanje oko nje – sveti su. Na vrhu Ulurua znaju puhati jaki vjetrovi.

Podnožjem Ulurua prolazi povjesna trasa putovanja na devama. To je put dug 600 km, kojim je poslije provedena željeznička pruga. I danas brojni turisti u obilazak Svetе planine odlaze na devama. Deve poloutvorenih očiju gledaju u daljinu, svijet veći od onoga iz kojeg potječe, u kojem otkrivaju i koriste urodene sposobnosti. U velikom broju prate ih klokani. Da bi održavali brojne karavane, domaći se ljudi bave i uzgojem deva. U prostoru podalje od naselja ima i mnogo divljih deva. Dine su im prirodni zaklon od sunca.

Mnogi pješice obilaze oko stijene. Staza je mjestimice ukopana ili ograda, tako da se ne oštećuje sama stijena. Pješčana staza u podnožju

Ulurua okićena je žutim, ljubičastim, svijetloplavim i ružičastim cvjetovima, a naporna je jedino zbog vrućine i dužine. Kažu da je poseban ugodaj noćni izlet.

Hotelsko se naselje sastoji od objekata boje marelice, sagrađenih podalje od stijena. Busenje oštре trave ukras je naselja. Mnogi hoteli imaju svoje bazene. Najviše njih su moteli, razbacane kućice - apartmani u prirodnom okruženju, između stabala eukaliptusa bijele kore. Uske šetnice između njih zaprašene su crvenom zemljom. Grančice su crvene kao tlo. Stabla umiru, ali ih stanovnici nastoje podržati da se bore i izdrže dok ne dođu kiše. Ispred svake su kućice stolci za čitanje, ili više za meditiranje. Čuješ sebe i tišinu, ljudi ne razgovaraju. Šarene ptice priređuju koncerte i spuštaju se oko nas. Ima ih s visokom perjanicom u bojama jutarnjeg neba. Crno-bijele ptice veličine kosa prebiru po hrpama sjemenja. Zeko prelazi cestu polagano se krećući. Vraća se do mene, podiže se na zadnje noge i uskače u grm uz moj apartman. Po zemlji se vide prstenaste rupice svježe zemlje raznih veličina, što su ih načinili termiti.

Večeru nam priređuju na čistini. Stolovi su na zemlji, s vidikom na svete stijene u daljini, iza kojih sunce postupno odlazi na počinak. Poneko stablo u daljini, u mraku, postaje avet, čuperći trave lelujaju na vjetru stvarajući ugodaj kretanja, života. Vitki borovi prorijedenih iglica vise kao

svilene niti i lagano se ljujaju na povjetarcu. Po restoranima serviraju sjemenke, plodove grmlja, domaće ribe, divlje voće, sokove i džemove. Uz bubnjeve nam izvode ples preobraženja, razvoja, skačući visoko u zrak okrećući se oko sebe prije dodira s tlom. Nisam ni večera jer bilo bi šteta piljiti u tanjur, premda je i on bio neobičnih boja i sadržaja. Po stolovima slijecu ptice, penju se gušteri, a šarene papige radoznalo prilaze stolu kao da će nas nešto upitati. Našega glasa nije ni čuti, ne usuđujemo se ni pomaknuti da ne poremetimo jedinstvene trenutke, bliskost neba i čovjeka.

Gradić za zaposlenike, sa svim dodatnim objektima koji su potrebni za višegodišnje stovanje obitelji, nalazi se još malo dalje. Nedaleko je i domorodačko naselje, odakle stanovnici dolaze u turistički dio izlagati svoje slike. Slikaju točkicama i kružićima u ulju na platnu i koži. Podloga je tamna, a crteži su u svijetlim bojama. Najčešće su teme geometrijski motivi. Radovi na drvetu vrlo su traženi i skupo ih prodaju.

Prvi Europljjanin, Englez, ispenjao je Uluru 1873. Od 1894. to se područje više istražuje, a 1930. pronađeno je zlato. Još je uvijek aktivan jedan rudnik. Te je godine Uluru prvi put nadletio i jedan zrakoplov. Prvi turisti došli su 1940.

Svaki se gost registrira na ulasku u Nacionalni park, a vodič je odgovoran za skupinu. Za posjećivanje Kata Tjute ne treba posebna planinarska

Kata Tjuta

oprema, dovoljna je sportska obuća. Na pohod se ide u ranu zoru, kako bi se do 11 sati svi vratili. Tada nastupaju nesnosne vrućine. Manja društva dolaze kombijima. Vozač nas upućuje da slijedimo jedinu provjerenu i neopasnu stazu, no troje nas se izdvaja i odlučno kreće do dopuštene visine, na jedan niži vrh, za što trebaju tri sata. Oduševljava čaroban vidik na Uluru iz drugoga kuta i na crvenu nizinu koja se u daljini poput crte spaja s nebom. Preko manjih kanjona na stazi napravljeni su drveni mostići, a gdje se treba malo uspeti postavljene su sajle. Manje neravnine premošćene su drvenim mostićima s ogradama. Ipak preteže kamenje pa je staza stvorena za pustolove.

Putem ima malih proširenja poput balkona s klupom, za kratko zaustavljanje i razgledavanje posebnih scena, snimanje, odmor i uživanje, s vidicima na jezera i kanjone. Pod je zapravo metalna mreža kroz koju se vidi prijeđen put i 270 metara u dubinu. Treba mnogo hrabrosti da bi se pogledalo u duboke kanjone nekadašnjih i povremenih rijeka. Manje naporno bilo mi je jednim se dijelom penjati uza slap, vješajući se rukama po stijenju. Ljetne kiše u udubinama stijena stvaraju jezera gdje se nastanjuju šarene žabe posebnog izgleda i debele kože.

Kroz kanjone nestalih rijeka vode uske, prirodne staze, a dojam upotpunjaju terase s mahovinom, poneki grm i oljuštena pojedinačna stabla eukaliptusa s nevelikim, zelenim krošnjama nalik na divovske gljive. Ne može se zalutati jer su staze dobro ugažene. Gdje je neizvjesno, postavljeni su drveni putokazi.

Vidi se da se u udubinama nakon proljetnih kiša stvaraju potoci i jezera. Slapovi i rijeke tada ispunjavaju usječene kanjone i mnogi posjetitelji ne mogu odoljeti a da ne umoče noge u te tajanstvene vode. Zadivljeni smo. Kako nailaze oblaci tako se stvaraju likovi po neravnom stijenju, za svakoga mogućnost da zamisli život prema svojoj mašti. Kraljevski je kanjon posebno impresivan jer nudi prolaz kroz okomite, narančaste stijene isparane povlačenjem vode.

Na izlascima iz kanjona pojavljuje se niska trava s divljim orhidejama i kaktusima žarko crvenih cvjetova. Trava na sve jačoj svjetlosti dobiva žučkastu boju. Oko tih razvedenih stijena ima pitke vode, ali i mušica koje se lijepe na usta i ulijeću u oči.

Pješačka staza kroz stjenjak Kata Tjuta

Nedaleko od tih izdvojenih stijena, na osami, nevisoka je crvena dina na kojoj je masivna drvena klupa. Dodatan je ukras brežuljka ograda od balvana. Drugi oblik raja za osobenjake. Legla sam na klupu u kupaćem kostimu i zatvorila oči da čujem nebeske zvukove ili tišinu. Bila sam opuštena jer sam u hotelu upoznata da na putovima gdje svakodnevno šeću ljudi nema opasnih životinja. Odjednom se sunce sakrilo iza oblaka, mušice su se povukle i počela je rosulja. Vrućina je ostala ista, zrak usijan: pijesak isijava toplinu, a lak povjetarac kao da još povećava njegovu vrućinu. Neobičan, golem žuti gušter dug gotovo pola metra, sive glave s crnim točkama po tijelu, repa potpuno žutog i dugog pola njegove dužine, bezazleno šeće oko klupe, popne se i prošeta preko mene. Zagleda se u me kao da će nešto reći, da sam možda zauzela njegovo sunčalište, i ode. Kao što je neobično stijenje, tako su neobične i životinje! Istraživanjima je utvrđeno da na području Parka ima 21 vrsta daždevnjaka, više od 200 vrsta ptica i 73 vrste reptila. Najčešće su životinje miševi, klokani, dingo, mravi i termiti.

Poželjela sam da i iz nebeske perspektive, iz helikoptera vidim te čudesne stijene. Sletio je odjednom na crvenu površinu koja se nije razlikovala od okolnog prostora, pogodivši betonski krug pripremljen za ateriranje, koji se i ne nazire jer je prekriven crvenom prašinom što je nanosi stalan povjetarac. Spuštajući se helikopter je rastjerao prašinu s helidroma i otkrio da je betonski. Izvrsna

procjena udaljenosti od stijena i iskustvo pomogli su pilotu.

Panoramski let predstavio je svijet koji je moguće samo zamisliti. Vide se brojni krateri između vrhova, raskoli nastali povlačenjem vode. Brojna su jezera sa slanom i slatkom vodom, slapovima, brodicama. Gumeni čamci ulaze i u manje kanjone. Nepregledna crvena ravnica s jedino te

dvije čudom nastale i opstale gole stijene okružena je poput vijenca slabim zelenilom koje se polako širi i na ravnicu uokolo. Iz zraka Uluru djeluje kao visok sanduk postavljen na nepreglednoj ravnici. Od podnožja do vrha visok je 863 m, a dug 3,6 km. Golem krater nastao padom meteorita dodatno podsjeća na starost tih stijena.

Aboridžini, rod Anangu, tvrde da su oduvijek ondje, od postanka stijena, Australije, otoka - kontinenta. Oni su jedna od najstarijih civilizacija na svijetu. Ostala sam kod njih četiri dana da što više saznam o tom ljubaznom narodu, doživim njegove običaje, naučim nešto iz njegove povijesti i filozofije. I poslije sam iz prospekata mnogo toga sazNALA. Za goste love ribu iz jezera pred nama i odmah nam je priređuju. Glazbenici dodatno pridonose ugođaju. Oni su tradicionalni vlasnici Ulurua. Englezi su ga osvojili pronašavši zlato sa sjeverne strane. Vraćen im je nakon oslobođenja 1985., no i dalje se moraju boriti za svoje svetište jer ono opet nije u potpunosti njihovo. Vlada Australije želi turizmom zaraditi što više, gradeći brojne objekte, no ipak poštjujući udaljenost od stijena. Vodiči su Aboridžini koji najviše znaju o povijesti i nastanku tih planina. Statistika navodi da park godišnje posjeti više od pola milijuna turista. Dolazak bijelaca poremetio je ravnotežu.

Čudesne Prokletije

Uspon na Maja Jezerce, najviši vrh Dinarskoga gorja

Višeslav Turković, Požega

Premda su sve planine na Balkanskom poluotoku izrazito lijepo pa je teško reći koja je od njih ljepša, Prokletije odnose titulu pobjednice u izboru za najljepšu planinu. Držim da su to najljepše planine u Europi.

Prokletije se nalaze na razmeđu sjeverne Albanije, istočne Crne Gore i zapadnoga Kosova. Njihov najviši vrh, Maja Jezerce (Jezerski vrh), visok 2694 metra, ujedno je najviši vrh Dinarida. One nude obilje prekrasnih vidika, a odišu divljinom i nedirnutom prirodom. Jednostavno izazivaju i mame svojim pejzažima, koji djeluju kao da ih je naslikao veliki Michelangelo Buonarroti i postavio gore visoko kako bismo se divili toj ljepoti.

Kad malo bolje razmislim, shvaćam da ih je doista isklesao najveći umjetnik i postavio тамо да им se mi planinari divimo. Bog je autor toga

remek-djela, kao i mnogih drugih, iz kojih se vide njegova moć, snaga i providnost. Valjda zato ljudi na vrhovima postavljaju križeve, diveći se božjim djelima i klanjajući se njegovoj zapanjujućoj moći. Tako se i na najvišem vrhu Prokletija i Dinarida nalazi velik metalni križ u slavu i hvalu Bogu.

Članovi HPD-a Gojzerica iz Požege prošle su godine, odmah nakon osnivanja društva, odabrali Prokletije za cilj svoga godišnjega izleta. Petodnevnim smo izletom od 20. do 26. lipnja obuhvatili dva državna praznika kako bi se što lakše okupio veći broj planinara. Ovo je već četvrta godina kako skupina mladih, ali iskusnih planinara organizira izlete diljem Europe. Budući da je riječ o složenom izletu, u organiziranju se uključio cijeli tim ljudi (Dražen Jakoubek, Lidiya Galić, Hrvoje Kozarić, Ivan Papac i Višeslav Turković). Proteklih su godina požeški planinari

Vrhovi Prokletija

DRAŽEN JAKOUBEK

Slavonski planinari u navijačkom zanosu

poduzeli planinarske izlete na makedonske planine (Šar-planinu, Pelister, Korab i Jakupicu), Olimp (Mytikas i Scolio) i Rilu (Musalu – najviši vrh Balkana, u Bugarskoj).

U srijedu, 20. lipnja 2018., u 19 sati, krenulo je s autobusnoga kolodvora u Požegi na put prema Prokletijama 37 planinara i dva vozača autobusa. Pred nama je bilo 1600 kilometara puta. Svladali smo ga bez većih poteškoća za 22 sata. Putovanje je završilo u dolini rijeke Valbone u Albaniji. U

planinu s albanske strane vodi loša lokalna cesta. Tamo gdje to nitko ne bi očekivao pred nama se pojavio prekrasan hotel Margjeka, kako se pokazalo s jednako tako krasnim i ljubaznim osobljem.

Već prve večeri domaćini su nam omogućili zajedničko gledanje nogometne utakmice Hrvatska – Argentina, a mi smo za tu priliku priredili pravo navijačko ozračje. Pokazali smo se kao kulturni, ali veoma vatreni navijači i kao takvi zainteresirali domaćine, koji su zajedno s nama navijali za Vatrene. Domaći vodič Arben Kola iz Tirane, koji će nas voditi na svim usponima u Albaniji, naviao je tu večer za Hrvatsku zajedno s nama. U poluvremenu nas je darivao tradicionalnim albanskim kapama, koje su se vrlo dobro uklopile s našim bijelo-crvenim kvadratićima. Vatreni su stavili točku na »i« visokom pobedom od 3 : 0. Treba li reći da je slavlje potrajalo do dugo u noć?

Sutradan, nakon doručka, čekali su nas kombinacije lokalnih prijevoznika, koje je dogovorio naš izvanredno organizirani vodič Arben. S pet kombija prebacili smo se nekih 6 – 7 kilometara u planinu, kako bismo skratili uspon na sedlo Qafa e Valbonës (1795 m). Ono se nalazi na vrlo popularnom putu između dolina Valbone i Tetha. Na startu smo se prebrojili i pokazalo se da smo svi na okupu: 37 planinara i vodič.

Odmor na putu

Uz planinarsku stazu ima nekoliko »kafića«, sklepanih od najlona i grana okolnog drveća. Odlikuju se vrlo kreativnim inventarom, koji se sastoji od ostataka cjevanica, obrađenih debala i kamena. Piće se hlađi u koritu od izdubljenog debla, u koje je plastičnim crijevom za vodu doveđena hladna voda iz obližnjega planinskog potoka. Domaći su ugostitelji dali mašti na volju i sve su prilagodili kako bi što jednostavnije ugostili šetače i planinare na toj vrlo popularnoj planinarskoj stazi koja povezuje dvije doline.

Prokletije zasad još odišu divljom ljepotom i neukroćenom prirodnom, ali nažalost, mogućnost lake zarade postupno privlači poduzetnike svih profila. Albanska dijaspora ondje ulaže mnogo novca, ljudi se postupno vraćaju i ulažu u izgradnju turističkih objekata i prilaznih cesta, no pritom nesvesno remete prirodni sklad i narušavaju ljepotu okoliša. Za desetak godina ništa više neće biti kao sada. Ukratit će prirodu, izgraditi hotele i ceste, uslugu proširiti i poboljšati, cijene povisiti, zatvoriti planinske kafiće te istjerati uzgajivače koza. Tko zna što će se sve promijeniti! Možda nas u te krajeve donese neki vjetar znatiželje, kako bismo svjedočili preobražaju najljepših planina u Europi.

Lakim koracima postupno se uspinjemo prema prijevoju, susrećući planinare iz raznih krajeva svijeta (Japana, Švedske, Norveške, Kosova, Saudijske Arabije i dr.). Nakon nekoliko sati lakog hoda stižemo na cilj. Snimamo fotografije za trajnu uspomenu.

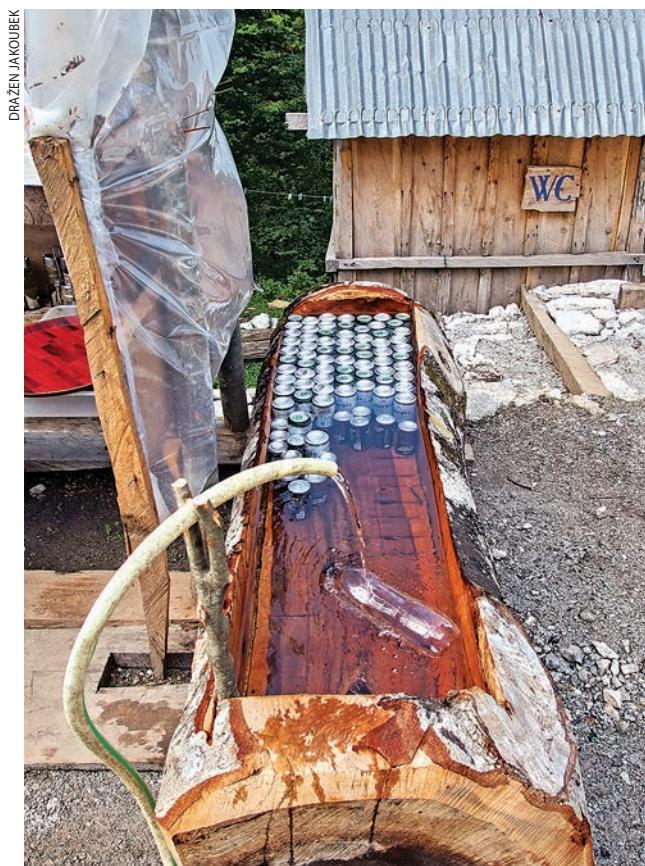
Silazimo vrlo brzo, motivirani odmorom u »Simon cafeu«, uz hladno pivo, tradicionalnu kavu, domaći kruh i kozji sir. Kasno popodne vraćamo se u hotel, gdje nas čekaju odmor i večera te rani odlazak na spavanje radi sutrašnjeg uspona na Maja Jezerce.

Rano ujutro 23. lipnja, oko pola tri, dok se još čulo pljuštanje kiše, oglasile su se budilice i započelo je ustajanje. Prerano ustajanje dodatno je otežao nestanak struje u hotelu pa smo se morali pakirati uz pomoć čeonih svjetiljki. No, sve je proteklo bez većih poteškoća jer ipak smo mi iskusni planinari. Silazimo u restoran, gdje nas čeka ugodno iznenadenje: unatoč »nemoguće« ranom vremenu i kolapsu strujne mreže doručak je uredno poslužen. Poslije su nam objasnili da kuhinja ima agregat, radi hladnjaka. Nakon sat

vremena kiša posustaje. Prebrojavamo se: ima nas 26-ero spremnih za polazak. Ostali su, čini se, odustali zbog lošeg vremena, ozljeda, umora ili nekog četvrtog razloga.

Put koji je pred nama najteži je pristup vrhu Maja Jezerce. Uspon iz susjedne doline Tetha mnogo je lakši, kao i uspon iz Crne Gore. No, to nas ne obeshrabruje, kao ni saznanje da nas gore očekuje snijeg, kojeg prethodnih godina u lipnju nije bilo. Kombinacija prevoze dio puta, a zatim nastavljamo uzbrdo uz pomoć vodiča Arbena i njegova dva pomoćnika. Brzo stižemo do prvog snijega i prelazimo vrlo strme obronke, korak po korak. Vodiči se trude da nam derezama utru siguran put. Uspinjemo se kroz maglu, uz kratke odmore, kako bismo dobro rasporedili snagu.

Nakon višesatnog uspona izlazimo iz oblaka, a pred nama se otvara prekrasan horizont osvijetljen sunčevim zrakama. Kao da smo stigli na drugi planet: snježna idila svuda je oko nas i fotoaparati

Inovativni hladnjak za osjećavajuća pića uz planinarsku stazu

škljocaju bez prestanka. Često se zaustavljamo kako bismo uživali u vidiku, no nastojimo ne gubiti vrijeme jer je cilj još daleko. U trenutku neopreznosti dogodilo se neočekivano otklizavanje: Darko je napravio pogrešan korak i otklizao se velikom brzinom nekih 150 metara niza strmu, snježnu padinu. Zaustavio se ukopavši noge u snijeg. Nakon toga događaja nastavljamo uz mnogo veći oprez. Hodamo opreznije po uskim, snježnim stazama, preskačući provalije nastale otapanjem snijega. Što se više približavamo vrhu snijega je sve manje jer se zbog jakog vjetra ne može zadržati na grebenu. Hodamo uskim stazicama bez osiguranja, s pogledom na duboke provalije, dok se sitno kamenje

Priječenje stjenovite padine Maja Jezerca

kotrlja na nas. Imamo kacige; potvrđuje se koliko su uistinu potrebne.

Završni dio uspona osiguran je sajtom. Nekoliko planinara odustaje. Pričekat će da se vratimo s vrha. Nakon osam sati uspona na Jezerski se vrh (2694 m) uspelo 17 članova HPD-a Gojzerica i troje domaćih vodiča. Na vrhu susrećemo nekoliko planinara iz Otočca, s kojima zajedno, uz pjesmu, slavimo veliku nogometnu pobjedu Hrvatske nad Argentinom (3 : 0).

Imajući u vidu da planinari najčešće stradavaju pri silasku s planine, kada koncentracija zbog umora oslabi, krećemo se uz osobit oprez. Silazak je zato potrajan podjednako dugo kao i uspon, pa smo se do »Simon cafea«, gdje nas je čekala okrjepa, spustili u sumrak. Nakon dužeg odmora, već po mraku, stigli smo i do kombija za prijevoz do hotela Margjeke. Ostatak društva, koji je ostao u hotelu, priredio nam je svečani doček i svi smo zajedno proslavili uspješan uspon na najviši vrh Prokletija. Ne pamti se da se tako velika skupina planinara iz Hrvatske (17 planinara + 3 vodiča) uspjela popeti na najviši vrh Dinarskoga gorja, i to iz doline Valbone, najtežim smjerom. Poznato je da su se manje skupine planinara uspele tim smjerom, ali nikad ovako velika. Tada zapravo nismo ni bili potpuno svjesni što smo ostvarili, jer to je velik podvig i povijesni uspjeh požeških planinara. Pokazali smo povezanost i slogu, a usput se i odlično zabavili. No, najvažnije od svega, svi smo se vratili živi i zdravi.

Sutradan ujutro (u nedjelju, 24. lipnja) ustali smo malo kasnije, doručkovali, oprostili se od domaćina i krenuli prema Skadru. U autobusu nas je educirao naš omiljeni Arben, govoreći na tečnom engleskom jeziku o povijesti Albanije, vjerskim pitanjima, komunizmu, politici i svemu što bi nam moglo biti zanimljivo. U edukativnom ozračju brzo stižemo do Komana na rijeci Drimu i ukrcavamo se na velik trajekt kako bismo izbjegli one užasne ceste i skratili put. Plovidba trajektom protekla je u izrazito veselom raspoloženju, a i Albanci su se pokazali kao jako veseli narod. Na najvišoj palubi trajekta puštala se albanska narodna glazba, a mnoštvo ljudi plesalo je kolo. Nama je to bilo atraktivno te smo sve zabilježili kamerama. A djelovalo je opuštajuće i na nas pa smo i sami počeli pjevati. Pjevali smo uglaš, svi zajedno (rock, zabavne, tamburaške i navijačke),

DRAŽEN JAKOUBEK

što je ubrzo privuklo zanimanje putnika pa su i oni počeli snimati nas. Bili smo atrakcija, počeli su nam pljeskati i skandirati: Croatia, Croatia!

Putovanje je prošlo brzo. Stigli smo u Fierzu i iskricali se s trajekta. Prolazimo kroz tunel i nastavljamo cestom prema Skadru. U suzama se rastajemo s Arbenom jer smo proteklih dana s njime dijelili sve, i dobro i zlo. Ali ubrzo nakon rastanka autobus se orio od pjesme, grla su se dobro podmazivala, i Skadar je osvanuo u trenutku. Smjestili smo se u predgrađu Skadra, u prelijepom hotelu »Buna Park«, s četiri zvjezdice.

Nakon preuzimanja soba od ljubaznih receptionarki zaputili smo se tko je kamo htio i želio: na ručak, kupanje u hotelskom bazenu, obilazak tvrđave na brdu ili na odmor. Nakon večere svi smo krenuli u obilazak Skadra. Uglavnom smo išli taksijima u manjim skupinama do središta Skadra, u obilazak i kupnju suvenira. Na ulicama je gužva, sve je puno ljudi, kafića, restorana, trgovina i suvenirnica. Kupovali su se magneti, šalice,

privjesci, upaljači, a najviše domaće žestoko piće Skenderbeg. Svatko je želio ponijeti sa sobom dio Albanije i pokloniti ga svojima kod kuće.

Naročito očaravaju trgovi i zgrade. Grad odiše toplinom i nesvakidašnjom ljepotom, a usto je neočekivano uredan (na ulicama se mogu vidjeti prekobrojni čistači). Promatrajući džamije i crkve, jedne tik uz druge, motreći prolaznike, kupujući kod domaćih trgovaca i obrtnika, uvjerili smo se u snošljivost i suživot različitih religija. Očarani prelijepim gradom vraćamo se u hotel na spavanje jer nas sutradan očekuje mnogo kilometara.

Putovanje kući bilo je dugo i iscrpljujuće, ali neki od nas uspjeli su »ubitи oko« i vratiti snagu. Otprilike na pola puta, u Buni kraj Stoca u Hercegovini, imali smo stanku za ručak. Ugostili su nas veoma ljubazni domaćini te nas dobro nahranili i napojili kako bismo mogli nastaviti putovanje. Zastali smo još nekoliko puta i poslije ponoći u utorak 26. lipnja stigli u Požegu. Što reći nego: Vidimo se, doviđenja do sljedeće pustolovine!

Iskustva s festivala mladih planinara u Makedoniji

Iva Mrazović, Konjčina

Krajem lipnja ove godine u Makedoniji je održan Festival mladih planinara Balkanske planinarske unije (BMU-a). Cilj mu je bio međusobno druženje, planinarenje, razmjena informacija o radu s mladima, predstavljanje različitih programa te način funkcioniranja kampova i komisija za mlade.

Planinarskim radom s djecom i mladima u Hrvatskoj upravlja Radna skupina za djecu i mlađe u okviru Komisije za školovanje HPS-a. Kao predstavnici Hrvatske, u Makedoniju su se uputile Kristina Jurčić iz PD-a Planinorci, Zagreb, Kristijan Klenovar iz HPD-a Željezničar, Zagreb i Iva Mrazović iz HPD-a Gradina, Konjčina.

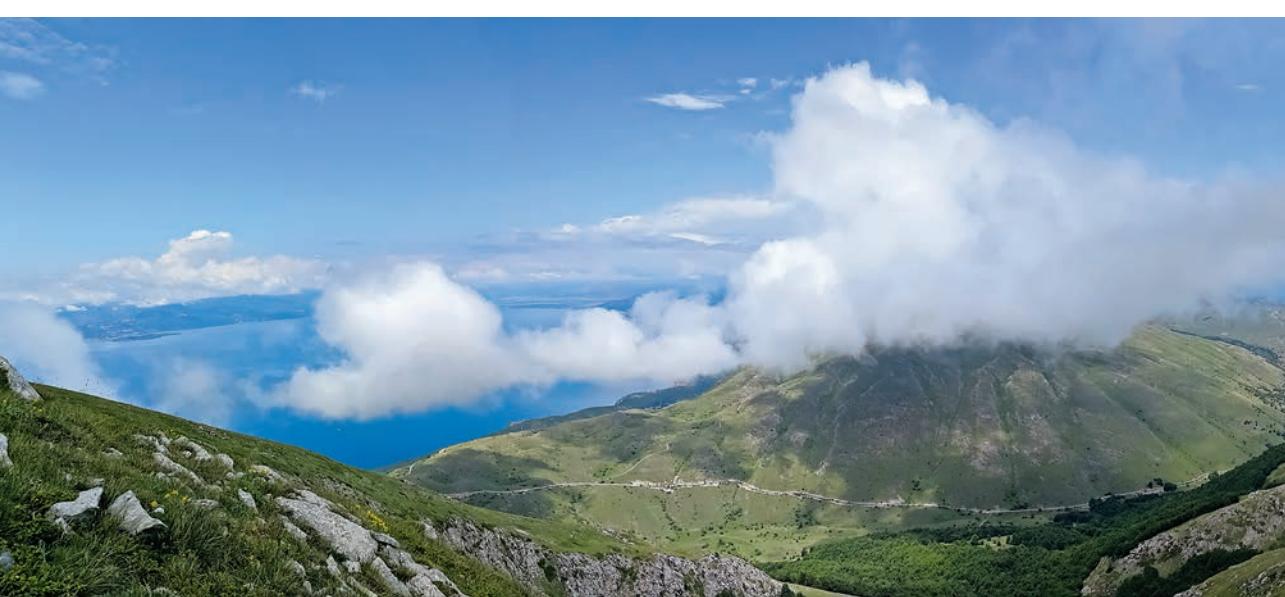
Uz domaćine, na festivalu su sudjelovali mladi iz Slovenije i Hrvatske, a ostale se članice BMU-a nisu odazvale pozivu. Upravo zahvaljujući malom broju

sudionika nije bilo poteškoća s komunikacijom i lako je bilo pronaći zajednički jezik. Zbog lošeg vremena (trodnevne kiše) dio programa festivala bio je izmijenjen.

Na put krećemo iz Zagreba ujutro 26. lipnja. Putovat ćemo kombijem Planinske zvezne Slovenije, zajedno s dragim susjedama iz Slovenije. Vedra duha, melodična glasa i vesele naravi, Barbara, Katja i Katarina učinile su put od 10 sati vožnje vrlo kratkim.

U Skoplje, glavni grad Makedonije, stižemo u ranim poslijepodnevnim satima. Domaćini nas dočekuju širokih ruku te se vrlo brzo osjećamo dobrodošlima. Poslije srdačnog dočeka i upoznavanja odmah krećemo u kratko razgledavanje Skoplja, a zatim odlazimo 15 km jugozapadno, u kanjon Matku rijeke Treske. Nakon smještaja u hotelu i večere

Pogled s Galičice na Ohridsko jezero (lijevo) i Prespansko jezero (desno)

koja tradicionalno započinje raznim salatama, bili smo umorni pa smo vrlo brzo usnuli.

Buđenje u kanjonu Matki zaista je izvanredan doživljaj. Pogled kroz prozor sobe na kanjon očarava! Teško ga je opisati, to se jednostavno mora vidjeti i doživjeti. Doduše, zbog lošeg vremena i skliskog puta odgođen je uspon do manastira pa smo umjesto toga poduzeli šetnjicu stazom uza stijenu kanjona koja je dio nekadašnjeg Puta svile. Njome su s Istoka putovale karavane sa svilom, začinima i zlatom.

Iznenadenje dana bila je plovidba malim metalnim čamcem po kiši. Unatoč tome što smo bili mokri do kože, bilo je veoma zanimljivo i uzbudljivo. Usput razgledavamo špilju Vrelo, koja je dom brojnim šišmišima. Slijede druženje, pjesma i veselje oko logorske vatre.

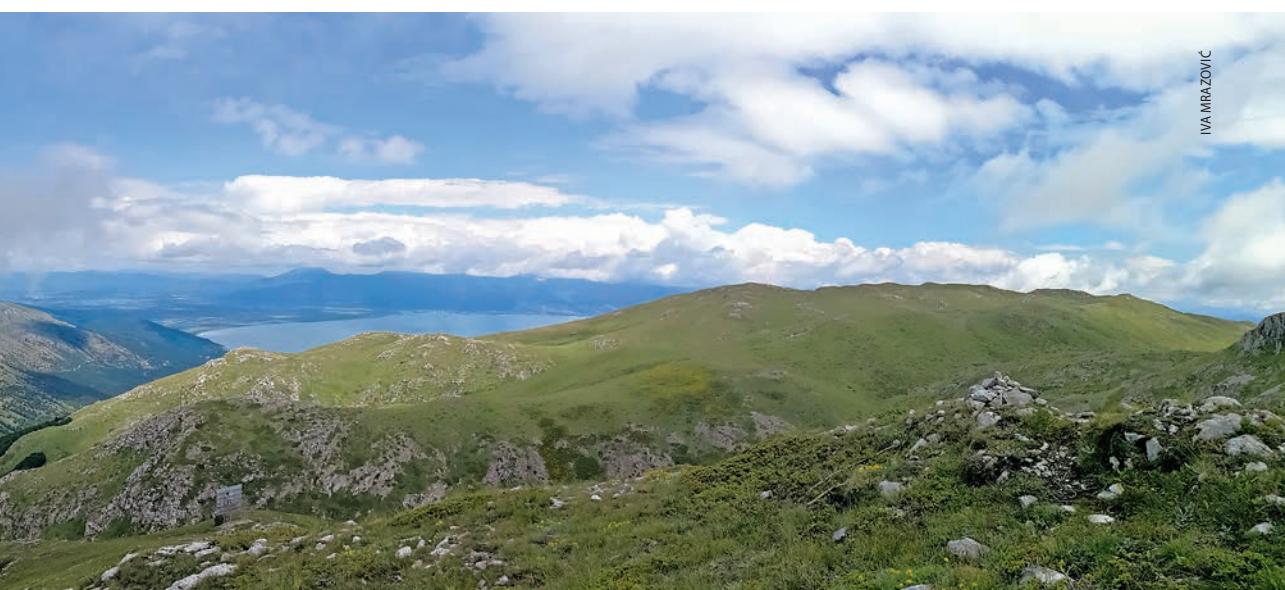
Na dalnjem putu do Resena posjećujemo ostatke drevnog Stobija na ušću Crne rijeke u Vardar (80 km od Skoplja). Bio je to najveći rimski grad u sjevernom djelu Makedonije i važno mjesto od 3. stoljeća pr. Kr. do 6. stoljeća. U nastavku putovanja svraćamo i do Demir Kapije, grada čije ime u prijevodu znači »željezna vrata«. S više od 120 penjačkih smjerova različitih

težina poznat je kao jedno od najboljih mesta za penjanje u Makedoniji.

Kanjon Matka

Sutradan je bio na redu posjet Ohridu, predivnom gradu prepunom povijesnih građevina. U njemu je čak 365 crkava, za svaki dan u godini po jedna. Nakon staroga grada posjećujemo i Samuilovu tvrđavu te crkvu sv. Klementa te šećemo uz obalu Ohridskog jezera. Malo preostalog slobodnog vremena iskoristili smo za kupnju suvenira. Srećom, naišli smo na radnju obitelji Filev. Vješti i spremni, pokazuju nam tajnu pravljenja ohridskih bisera te smo vrlo zadovoljno pokupovali suvenire i darove. Posebnu čar Ohridu

IVA MRAZOVIC

Hrvatski predstavnici Kristijan, Iva i Kristina na vrhu Magaro (2255 m)

daje tržnica s obiljem pristupačnih proda-vaca i proizvoda po povoljnim cijenama. Posjećujemo i Plažu kosti, jedinstven muzej na vodi. Riječ je o autentičnoj rekonstrukciji dijela naselja koje seže u vrijeme od 1200 do 700 godina pr. Kr.

Na svu sreću, sutradan se vrijeme popravlja. Tračci sunca uvlače se već u zoru kroz prozor naše sobe pa odmah nakon doručka polazimo na planinarenje. S velikim veseljem uzimamo planinarsku odjeću i navlačimo gojzerice. Za svaki slučaj u naprtnjače pakiramo kabanice.

Cilj nam je vrh Pelistera (2601 m). U Nacionalnom parku Pelister mnogo je izvora pitke vode. Poznat je po moliki, endemičnoj vrsti bora koja se razlikuje od našeg bora po broju iglica u rukavcu. Molika ima po pet iglica u svakom rukavcu, dok ih običan bor ima dvije.

Uspom započinjemo s parkirališta na visini od 1300 m. Put nas najprije vodi do kamenite skupine koju domaći zovu Kunina stijena (1900 m). Nažalost, dalje ne možemo jer se vrijeme pogoršalo.

Moramo se vratiti, no ostatak dana provest ćemo u obilasku pristupačnijih dijelova Parka. Uz ostalo, posjećujemo antički grad Heracleju Lyncestis, arheološko nalazište od više slojeva. Najstarije je naselje iz kasnoga brončanog, odnosno starijega željeznog doba. Također nakratko posjećujemo grad Bitolu.

Po povratku u hotel, nakon večere, Barbara, Katja i Katarina naučile su nas bansove. Bans je igra pjevanja i pokreta. Mnoga planinarska društva u Sloveniji koriste ih za zagrijavanje i zblizjavanje članova. Oduševljeni smo i rado ih ponavljamo. Veseli domaćini upotpunili su doživljaj tako što su nas naučili nekoliko tradicionalnih makedonskih kola.

Novo jutro obećava – sunce je iza svakog ugla. Idemo na vrh Magaro (2255 m) u Nacionalnom parku Galičici. Polazimo s visine od 1600 metara. Priroda je predivna, ima mnogo raznovrsnih biljaka. Na putu do vrha otvaraju se vidici prema Ohridskom i Prespanskom jezeru. Nakon dva sata stižemo na

Magaro – konačno smo se uspjeli popeti i na jedan makedonski vrh. Veseli smo i raspjevani. Pod slovenskim vodstvom učimo himnu slovenske Mladinske komisije »Greva pod objem gora«.

Sljedeća je postaja plaža. Četvero hrabrih zasluženo rashlađuje tijela u Prespanskom jezeru. Voda je odlična, ali hrabrim kupaćima zasmetala je u jezeru visoka trava pa se nisu dugo zadržavali. Nakon kupanja igramo odbojku na pijesku.

Poslije večere dolazi red na seminarska izlaganja o planinarstvu u našim zemljama. To je također ugodno i zanimljivo. Prvo su domaćini prikazali svoj rad s mladima, kampove i aktivnosti. Nakon njih su djevojke iz Slovenije govorile o svojim iskustvima. Obje prezentacije bile su veoma poučne. Kristina je prikazala HPS-ovu Malu planinarsku školu na Velebitu i kratak film o radu s djecom i mladima u Hrvatskoj, što se svima svidjelo. Otvorili smo mnogo tema i razgovarali do ranih jutarnjih sati.

Sljedećeg jutra trebalo je opet rano ustati jer je pred nama bio dug put. U Skoplje smo stigli oko podneva. Nakon

toplih pozdrava došlo je vrijeme za rastanak. Još smo jednom u središtu Skoplja otplesali bans te se radosna duha i punog srca uputili kući.

Sudjelovanje na Festivalu mladih planinara bilo je prekrasan doživljaj, iako je vrijeme bilo loše. Upoznali smo predivne ljude koje ćemo pamtitи cijeli život. Makedonija je lijepa zemlja koju vrijedi posjetiti turistički, ali i planinarski. Bila nam je velika čast i zadovoljstvo predstavljati Hrvatsku.

U Resenu, na obali Ohridskog jezera

Sudionici
Festivala mladih
planinara BMU-a
u Makedoniji

Putovi do osmijeha

Bura na Alinom bilu kod Senja i na rapskom Kamenjaku

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Alino bilo

Kad sam stigla na Vratnik, nad njim je bjesnjela bura. Silni udari nisu dopuštali da otvorim vrata na automobilu pa smo se kratko hrvale slobodnim načinom, slikovito rečeno »uhvati kako možeš«. Izšla sam iz auta, a bura je za mnom silovito i uz glasan zveket zalupila vratima pa je sreća što se staklo nije rasulo u najsitnije komadiće. Ostavila sam buru njezinoj pustoj samoći i pogledala krajolik oko sebe. Pusti krš.

A nije oduvijek bilo tako. Emil Laszowski je u Veneciji našao »Bilješku o senjskim šumama« iz 1566. iz koje se vidi kako je u to vrijeme uz Mlečane i Urbinski knez htio drva iz vratničkih šuma koje su u to doba bile bujne. Jedan domaći motrilac napisao je 1877.: »Obća koja je ovdje zavladala, osobito ove godine nevolja, perom se opisati nemože, čeljad gola i bosa od gladi i inih

potreba nemilo skapa. Svekomu, koj iz Ougulina il Gospića državnom cestom u Senj putuje, poznato je rad svoje nad morem visočine pustošno mjesto Vratnik, prije vrletnimi okruženo gorami, - a sada? gore se odaljile; te sam grič i goliš ostao u kojih se nemili gost, silni i sve uništjući elemenat bure tako udomio, da malne čitave godinu biesni i najteretnija kola prevaljuje; zato i ima javna priča: 'da se bura na Vratniku radja, u Senju krsti, oko Kraljevice zaručuje, nad Bakrom vjenča, a kod Trsta umire' i po svuda od svog poroda do groba kud putuje na kopnu i moru poznate grozote počinja. Ovo indi stanovništvo radi gričevitog položaja neimade polja ni livada, već jedino u kojem zakutku ili dolčiću posija nešto žita, koje mu ove godine rečena bura a i crv uništi, tako da nijedna kuća nije dobila ni za osam dana hrane; zaslužba, koju je ovaj narod jedino iz siečnje i odvažanja

KLARA JASNA ŽAGAR

drva od trgovaca dobivao, prestade, jer promet i trgovina na žalost spavaju.»¹

Cestovni prijevoj Vratnik (698 m) između Hrvatskoga primorja i unutrašnjosti zemlje prirodna je granica između Velebita i južnih ogranka Velike Kapele. Preko prijevoja su od pamtivjeka prelazili trgovачki putovi. Iako su podaci o rimskim cestama veoma oskudni i premda su zub vremena i ljudske ruke uništili gotovo sve tragove njihova postojanja, prema arheološkim nalazima u selu Vratniku može se zaključiti da je upravo ova cesta imala veliko značenje zbog poštanske postaje koja se, kao i u mnogim drugim mjestima uz rimske ceste, nalazila u selu. Vratnik je šesta kontrolna točka Senjske obilaznice, koja omogućuje upoznavanje s raznolikošću geografskih oblika, biljnih i životinjskih vrsta, te povijesnu i sadašnjošću stanovnika senjskoga kraja.

S prijevoja se pruža prekrasan vidik na Senjsku dragu koja se prostire između područja Stolca i Krivog Puta te na more i otoke. Čovjek bi dugo mogao gledati tu divnu sliku da bura nije tako hladna i bučna, a pred njim dug put.

Splet asfaltnih i makadamskih cesta i planinarskih putova, čistina i šuma, livada i travnatih jaraka te nekoliko zaselaka izmjenjuje se na putu do pete kontrolne točke, vidikovca Orlova gnijezda (750 m). S toga se mjesta pruža najljepši vidik na Senjsku dragu, Senj i Senjsko bilo, Velebit, kvarnerske otoke i Učku. Vlado Božić u svom radu »Šipilje senjskih uskoka« navodi nekoliko primjera iz stručne i književne literature, s opisom šipilje u kojoj su se skrivali senjski uskoci i zaključuje da je to bila upravo šipilja Orlovo gnijezdo. »Danas se pod nazivom Orlovo gnijezdo podrazumijeva skupina stijena oko 5 km istočno od Senja i oko 500 m jugozapadno od vrha V. Veljuna (888 m). Srednja je nadmorska visina tih stijena oko 700 m. Vrlo su uočljive i iz Senja jer se nalaze točno u smjeru Senjske drage i ceste koja iz Senja vodi

¹ (2011) *Na Vratniku vrh Senja 29. ožujka 1877.* [online]. Dostupno na: cro-eu.com/forum/index.php?topic=1533.new [21. srpnja 2018.]

na prijevoj Vratnik. Iz Senja, posebno s brda Trbušnjaka i kule Nehaj, u stijenama Orlova gnijezda, osobito za sunčana vremena naziru se tamne sjene koje neodljivo podsjećaju na velike špiljske otvore – ulaze u špilje. Ti su se otvorili mnogo jače isticali prije više desetaka i stotina godina kada je cijeli jugozapadni obronak Orlova gnijezda bio gol, bez raslinja ili s malo raslinja. Sada je tu narasla visoka šikara ili niska šuma, koja, osobito dok ima lišća, iz smjera Senja djelomično zatvara pogled na te otvore.²

Krivi Put, četvrta kontrolna točka obilaznice, rašireno je i raseljeno bunjevačko naselje u senjskom zaleđu, smješteno u šumovitom predjelu krivoputske zaravni, jedno od najpoznatijih naselja koje su Bunjevci u potrazi za boljom ispašom svoje stoke osnovali početkom 17. stoljeća, pošto su došli u tvrdi grad Senj. Uz Krivi Put osnovali su i obližnja naselja Veljun, Serdare, Alan, Krmpote i Podbilo. Preostalo malobrojno stanovništvo još se uvijek uglavnom bavi stočarstvom i poljodjelstvom. Na području Krivog Puta niži su predjeli krševiti, a na višim su predjelima obradive površine te bjelogorične i crnogorične šume. Klima je planinska, s dugim, oštrim, hladnim i vjetrovitim zimama, a ljeta su vruća i sušna. Nema prirodnih izvora vode pa su izgrađene cisterne.

U selu se pored križanja putova nalazi trošna zgrada koju samo po fotografiji iz planinarskog vodiča i oznaci kontrolne točke prepoznajem kao nekadašnje planinarsko sklonište Krivi Put (940 m). Daske zabijene preko prozora, ulazna vrata zarasla u korov i trag na zidu na kojem je nekad bila HPS-ova ploča jasno govore da sklonište više ne služi planinarima. Bilo je uređeno 1986. u velikoj zgradbi osnovne škole, a obnovljeno 1996., no kako nije bilo mnogo posjetitelja, s vremenom je napušteno i zapušteno. U srce mi se uvlači tjeskoba i nagriza ga poput crva što u tišini noći rastače drvo, a sjeta se ovija oko mene poput bršljana.

Iako je sunce već visoko i jarko, zrak je svjež i čist poput jedra djevojačkog lica, a čudesna šuma miriše opojnom svježinom. Na zaravanku podno Alina bila bura huči i trese čeličnu užad kojom su učvršćeni telekomunikacijski stupovi. Iako sunce prosipa svoj užareni pogled, zapravo je zbog udara

bure prilično hladno. S ovog je mjestu najljepši pogled na vjetroelektranu Vratarušu, čije vjetrenjače šapću niz vjetar, a šapat im se gubi daleko na morskoj pučini. Staza prema samom vrhu jedva se nazire u travi pa se čini da ovdje već neko vrijeme nije bilo posjetitelja.

Alino bilo (1106 m), treća kontrolna točka obilaznice, jedinstven je vrh. S njega se pružaju vidici na šumovit Gorski kotar, Liku i rutavi Velebit koji pokriva sav taj dio horizonta, modru Učku i prelijepo plavo more s krševitim otocima Krkom, Prvićem, Grgurom i Golim, poput posljednjih oblaka zaostalih od netom prošle oluje. Moj se pogled željno trudio prodrijeti u daljinu. Tišina je tiha, na zemlji i na nebnu, kao što je tiho ljudsko srce u trenucima večernje molitve. Miris kadulje mijesha se sa sveprožimajućim mirisom mora, a usamljen gorski ljljan treperi nad jedrim travnjakom. Tijelom mi se širi osjećaj ugode što sam daleko od svijeta jer što sam dalje od društvenih zbivanja, to sam bliže prirodi, to sam više dijete koje se igra, dijete koje se smije, a duša mu sja na licu, dijete koje sam bila i koje opet želim postati.

Kamenjak na Rabu

Kad sam nakon silaska s Alinog bila stigla u Rab, noć se spuštalala na otok i tišina je počela lutati kalama i skalama. Na tamnom su nebu zatreperile zvijezde, a meni se činilo da ih ima više nego na svodu neba koje poznajem. Iz mora je stršalo nepomično, crno kamenje i činilo se da su u smiraj dana budni još samo morski valovi koji se tromo valjaju jedan za drugim prema svojoj obali. U šumi čuće čuk. Čini se da je ovo bio moj put do osmijeha.

Rab je otok bogate povijesti. Vjeruje se da je naseljavanje otoka započelo već u doba ilirskog plemena Liburna. U 10. je godini prije Krista postao rimski municipij koji se razvio u važno središte na istočnoj obali Jadrana pod názivom Felix Arba. Prijevod indeoeuropskog jezičnog korijena Arba jest mrk, taman, šumovit, iz čega se naslućuje da je otok u antičko doba, baš kao i danas, bio prekriven zimzelenom šumom. Dolaskom Hrvata u 7. stoljeću ime otoka je preoblikovano u Slavenima prihvatljiviji oblik Rab. Njegov uspon započeo je u drugoj polovici 11. stoljeća i trajao je sve do 14. stoljeća, kad je bio pod upravom hrvatskih vladara i Mletačke Republike u

² Božić, V. (2004) Špilje senjskih uskoka [online]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/27679> [22. srpnja 2018.]

obliku slobodne jadranske komune. U 15. stoljeću kad je Dalmacija prodana Veneciji otok Rab je voljom rapske komune naknadno pridružen Mletačkoj Republici pod čijom je vlašću ostao sve do njezine propasti 1797. godine i dolaska Habsburške Monarhije. Nakon burnih događaja u 20. stoljeću Rab je 1945. vraćen matičnoj zemlji Hrvatskoj. Za otok je vezana priča o rapskom klesaru svetom Marinu koji je u 4. stoljeću otišao na Apeninski poluotok i tamo osnovao Republiku San Marino.³

Ponedjeljak je, 25. lipnja, važan dan za Republiku Hrvatsku. Dan je državnosti, a jučer je u Rabu potpisana obnova Povelje o bratimljenu Grada Raba i Grada San Marina čiji žitelji njeguju prijateljstvo već pedeset godina. Cijelog se dana priprema Pučka fešta koja će se večeras održati na Trgu svetoga Kristofora. Grad je prepun hrvatskih zastava i crveno-bijelih kvadratiča koje nošeni na pobjedničkim krilima hrvatske reprezentacije na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji ponosno nosimo na svim mogućim odjevnim i ukrasnim predmetima. Za mene je svećanost počela ujutro u rapskoj katedrali, crkvi Uznesenja

Blažene Djevice Marije, svetom misom za domovinu, a završila uvečer viteškim turnirom Udruge rapskih samostreličara i Federazione Balestrieri Sanmarinesi. Ponesena duhom povijesti i virtuoznim izvedbama rapskih i sanmarinskih vitezova razmišljala sam o riječima rapskog svećenika o ljudima koji su stvorili domovinu Hrvatsku i ljudima koji ostaju u njoj boriti se za bolje sutra. Zaista, ako svi odemo, tko će ostati čuvati njezino blago, povjesno nasljeđe i budućnost, polja i oranice, šume i pašnjake, planine i dolove, rijeke, jezera i more i ljude vrijedne divljenja? Tko će je otrgnuti od nametnika zaborava koji isisava sve životne sokove poput imele na grani drveta? Suze su mi zamutile oči kad su potekli zvuci vječnih pjesama »Lijepa naša domovino« i »Rajska Djevo, kraljice Hrvata«. Gdje bih mogla pronaći svoju oazu mira i ponosa i intimno proslaviti svoje vlastite pobjede nego na Kamenjaku, najvišem vrhu otoka Raba? Sad je nad njim neproziran mrak, ali sutra će zablistati na jutarnjem suncu i prostrti preda mnom svu raskoš ljepote u kojoj ću tražiti i pronalaziti nove putove da me vode do osmijeha.

Planinarski put i markacija počinju u samom gradu Rabu, prolaze kroz naselje Mundanije u Rapskom polju, zatim se u zaselku Šćerbi, ispod razgrane, mirisne lipe, odvajaju od ceste i

³ Matušan, V. (2015) Rapsko plemstvo u 18. stoljeću [online]. Dostupno na: repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:157/preview [4. kolovoza 2018.]

skreću pored apartmana s bazenom, prolaze uza suhozide, maslinike i vrtove do napuštene kuće iznad zaselka. Zaselak je miran i tih, a ljudi se uglavnom bave poljoprivredom, uzgojem ovaca za vlastite potrebe i proizvodnjom domaćih proizvoda, poput sira, maslinova ulja, pršuta, vina i rakije. Zanimljiv je sam naziv zaselka. Šćerba je zoonim u hrvatskoj onomastici vezan uz pse i znači »mršava kuja« [Šimunović, »Uvod u hrvatsko imenoslovlje«].

Staza ubrzo ulazi u šumu bora i hrasta crnike. Ondje počinje lijepa, građena staza koja vodi sve do vrha. Stazu je projektirao Ante Premužić, graditelj uzdužne staze na sjevernom i srednjem Velebitu. Sve oko mene cvrči i zriče, pa i ja pjevam ispod glasa zajedno sa zrikavcima.

Staza djelomično vodi šumom, uza suhozide ograda s desne strane Vele drage sve do izvora Žive vode (288 m). Izvor su uredili članovi HPD-a MIV iz Varaždina, a sastoji se od posebno uređenog dijela za ljude i pojilišta za ovce. Izvor pitke vode u kršu svojevrstan je fenomen i dobrodošlo osvježenje, ali čini se da su ga ovoproljetne vrućine prilično osušile pa bi se čovjek teško mogao spasiti od žedi.

Zapravo, za ljetnih se mjeseci planinarenje po otoku ne preporučuje zbog vrućine i izloženosti suncu.

Kroz rjeđu šumu, koja postupno prelazi u visoku makiju, put prolazi pored Vidilice dr. Tomašića (330 m) izgrađene 1932., iste godine kad je osnovana HPD-ova podružnica Kamenjak u Rabu i izgrađena staza. Vidilica je nazvana po zaslužnom rapskom planinaru Marijanu Tomašiću, nekadašnjem tajniku društva, zaslužnom za izgradnju staze. Članovi društva, u suradnji s Gradom Rabom i Turističkom zajednicom, obnovili su 2012. zapuštenu i djelomično uništenu stazu koja vodi prema vidikovcu te uredili okruglu kulu neinvazivnom građevinskom tehnikom suhozida, upravo onako kako je i prvotno napravljena, da se uklopi u okoliš poštujući svaki kamen, svaku vlat travu i svaki cvijet. Sjela sam na kamen i promatrala vizure grada okupanog suncem. S tog se vidikovca pruža nezaboravan vidik na Rab i otoke Cres i Lošinj s grebenom Osoršćice.

Nastavila sam šutke hodati prema vrhu blago se uspinjući po kršu obrasлом nižom, a potom i rijetkom makijom. Tlo Kamenjaka također obiluje ljekovitim biljem i drugim cvjetnim

aranžmanima koji su se u obliku busenja rasuli po kamenu. Putem treba otvoriti i zatvoriti mnogo improviziranih vratašaca koja služe za ograničavanje kretanja i mijehanje ovaca, a pored jednih se začuđena primorska gušterica vješto zavukla pod kamen, nezadovoljna što mora hitro napustiti svoje sunčalište. Na trenutke se činilo da staza vodi u nebo jer dokle god pogled seže, sve je modro, beskrajno nebo.

Kamenjak ili Straža (408 m) najviši je i najveći otočni vapnenački masiv. Nalazi se na sjeveroistočnom rubu vršne rapske visoravni, na mjestu gdje se greben počinje naglo spuštati prema moru. Najviši dio grebena ima oblik široke krške visoravni ispresjecane brojnim suhozidima. Na samom su vrhu ograđen telekomunikacijski objekt i kamera piramida s nazivom i nadmorskom visinom vrha. Mnogobrojne kamene hrstice u obliku čunjeva što su ih naslagali posjetitelji vrha čine još nestvarnjom nevjerojatnu sliku koju pruža širok vidik preko velebitskog kanala na sjeverni Velebit, otoke Krk, Prvić, Grgur i Goli i na cijeli vršni greben.

Dugo sam promatrala sliku koja se prostirala pred mojim očima. Divna li je ta zemlja, moja

Hrvatska! Sa svih je strana obojena blistavim bojama. Promatram tek jedan njezin djelić u modru moru po kojem su prosuti goli otoci obrubljeni zelenim pinijama, sa strmim, nepristupačnim stijenama koje poput vještih ronilaca uranaju do najdubljih, čovjeku neshvaćenih dubina. S druge pak strane u morsku utrobu zadire moćan Velebit okrunjen bijelom krunom, pa se ne zna jesu li to oblaci što zapinju za njegove vrhove ili je to snijeg zaostao od prošle zime koji obasjan suncem blista poput srebra.

Bura urliče i zviždi poput razbojnika koji je uhvatio željeni plijen. Uvlači se u svaku poru moga bića i u svaku poru zemlje i kamena. Širi svoja hladna krila i udara njima o metalnu ogradu kao što zatočen jastreb bijesno klikćući udara krilima po rešetkama kaveza. Metalne konstrukcije iza mojih leđ bolno cvile i stenju pod njezinim snažnim naletima. Udisala sam zrak pročišćen burom, koja je skidala s mene sav nepotreban teret i bacala ga u ponor zaborava. Bila sam slobodna poput vjetra. Smijala sam se poput nevina djeteta. Lijepo je što čovjek uvijek iznova može pronaći svoj put do osmijeha.

Na Badnju i Visočici s Vatrenima u mislima

Željko Vinković, Bjelovar

Godinama su izleti na Velebit najcjenjeniji, ali i najzahtjevниji dio godišnjeg plana izleta HPD-a Bilogora. Dok nas trese navijačka nogometna groznica i dok se naši Vatreni pripremaju za četvrtfinalni susret protiv Rusa, domaćina Svjetskoga nogometnog prvenstva, nas četvorica pripremamo se za planinarenje po južnom Velebitu. Trojica sudionika ovoga izleta zovu se Željko (tomu smo doskočili ovako: jedan je bio Željko vodič, drugi Željko vozač, a treći Željko suvozač), dok je četvrti planinar, po imenu Srećko, proglašen Željkom džokerom. Utvrdili smo da je za izlet na Velebit važno zvati se Željko!

Prvobitno smo mislili nakon uspona na Visočicu nastaviti predivnim grebenom prema Badnju. Taj put prelazi preko pet velikih kraških

polja koja su nekad služila za ispašu stoke. Znali smo da za takav podvig treba sa sobom nositi kompletну opremu za spavanje u planini (šator, podložak i vreću za spavanje). Bila bi to varijanta »za prste polizati«! Nakon prospavane noći u šatoru nastavili bismo se preko Velikoga Golića i Vidakova kuka spuštati prema Starigradu Paklenici. Još bi se stigao obići i podzemni velebitski svijet u špilji Manitoj peći.

Međutim, kako su odlične igre hrvatske reprezentacije na Svjetskom prvenstvu utjecale na način našeg življenja, trebalo ga je prilagoditi gledanju četvrtfinalne nogometne utakmice protiv domaćina Rusije. Bila nam je to najdraža promjena plana planinarenja što smo morali napraviti. Najprije smo se namjeravali u subotu prije utakmice spustiti do Ramića dvora, ali kad su nam rekli da nemaju televizor, jedina sigurna mogućnost bila je sići u subotnje popodne u Starograd Paklenicu. Sve smo prilagodili kako bismo mogli gledati naše Vatrene!

Nakon noći prospavane u planinarskom domu Vila Velebita krenuli smo u subotu rano ujutro autom prema Velikom Rujnu. Cilj je bio postići što veću nadmorsku visinu, kako bismo se mogli na vrijeme vratiti, ali i da izlet izvedemo onako kako smo namjeravali. Već smo u osam sati krenuli prema Badnju, svojem prvom cilju, visokom respektabilnih 1638 metara. Do vrha nam je trebalo četiri i pol sata, sa svim odmorima i fotografskim »guštima«. Imali smo sreću što je bilo poluoblačno i vjetrovito, tako da nas sunce nije isuviše iscrpljivalo.

Na vidikovcu na putu prema Velikom Rujnu i Bojincu

Staza od Velikog Rujna vodi šumom, prelazi preko nižeg prijevoja Stražbenice te dolazi na kamenitije područje. U zavojima se uspinje na prijevoj Buljmu, na kojoj je netko zaboravio zatvoriti vrata za sobom. Naleti vjetra u prsa bili su tako snažni da su nas na trenutke zaustavljeni. Srećom, nisu trajali predugo. Na krškoj visoravni Strugama vjetar se upristojio. Brzo smo stigli do planinarskog skloništa Struge. Ono više nije u dobrom stanju pa zaključujemo da bi bilo najbolje pokraj njega graditi novo. Nudimo svojih osam ruku na raspolažanje bude li se to radilo!

Nakon kratkog osvježenja i predaha nastavljamo preko Struga i ubrzo nam se pokazuje Badanj. Nebrojeno sam mnogo puta iskusio isto: kad vrh ugledaš »pred nosom«, obično do njega ima još barem dva sata. Ni ovaj nije bio iznimka, ali vrijedilo je. Sa svakim se korakom završnoga travnatog uspona vidik širi na sve strane. Badanj je dobio ime po tome što iz daljine podsjeća na istoimenu posudu. Vrh je zapravo tristotinjak metara dugačak, uzak travnat greben, s prekrasnim vidicima na Liku i ostatak Velebita te na prijevoj Buljmu preko koje smo stigli.

Svi smo očarani vidicima. No, onda sam svoje društvo »polio hladnom vodom« izjavom da će tek sutra, s »moje najdraže Visočice«, vidjeti što je vidik. Oduševljeno su me gledali, pomalo i s dozom nepovjerenja: »Zar vidik može biti ljepši od ovoga?« Prilično smo se dugo zadržali na vrhu jer se čovjek ne može odvojiti od te ljepote. Ipak, moramo se požuriti dolje prema Starigradu želimo li gledati nogomet. U povratku smo još uspjeli posjetiti i vrh Veliki Golić, ne zato što je bio razmjerno blizu staze kojom smo silazili, već zato što bi bio grijeh

propustiti ga. Vidici s Velikoga Golića orijentirani su na velebitske vrhove te na more i otoke.

Na vrijeme smo se spustili u Starograd Paklenicu da zauzmemo stol u, po preporuci, najveselijem kafiću za gledanje utakmice. Tko nije stigao sat vremena prije, nije više mogao do mjesta za sjedenje, a i sam pogled na ekran bio mu je zakrčen. Nakon pola sata igre Rusija je povela i nastupili su muk, tišina i nevjericu. Gol je bio fantastičan, naš je vratar loptu samo ispratio pogledom dok je odsjedala u gornjem kutu. Ali za desetak minuta nastala je ludnica jer nas je Kramarić vratio u igru. Najteže je te večeri bilo konobaru – grla su stalno bila suha, a kad smo u produžetku poveli, svi su trebali piće. Pet minuta prije kraja drugog produžetka Rusija je ipak izjednačila.

Opet jedanaesterci! Grizemo nokte sa svakim udarcem. Srećom, imamo golmana Subašića

Planinarsko sklonište Struge

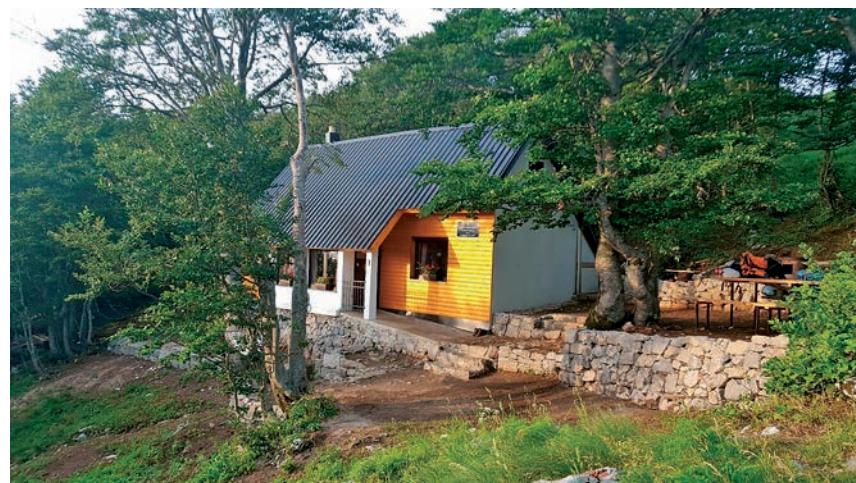

koji uspijeva obraniti jedan udarac, a jedan Rusi promašuju, dok naši Brozović, Modrić, Vida i Rakitić zabijaju. Dovoljno – u polufinalu smo Svjetskog prvenstva! Ludnica od fešte tek počinje, a nas sutradan čeka Visočica. Trebalo je dobro odmjeriti kad treba poći na spavanje. Brzo je stiglo jutro, ali veseli smo jer je Hrvatska u polufinalu!

Visočica, naš sljedeći cilj, najljepši je vidikovac na Velebitu. Zahvaljujući položaju, s nje se pruža iznimski vidik ne samo na Liku nego i na gotovo cijeli Velebit, od Zavižana do Crnopca. Ne želimo se danas umarati hodanjem, a nismo ni u stanju, pa se šumskom cestom vozimo do okretišta dvadesetak minuta ispod planinarske kuće Visočica. Od planinarske kuće do vrha treba

nam još sat laganog uspona jer stalno zastajemo radi fotografiranja. Na vrhu priređujemo malu proslavu i naklon Vatrenima za ulazak u polufinale. Fotografiramo se s navijačkim obilježjima i hrvatskom trobojnicom. Na majici je i naš junak jedanaesteraca Ivan Rakitić nakratko skočio iz Rusije na Visočicu.

Dečki kažu da je bilo prekrasno i da nikad neće zaboraviti prekrasan Badnj i predivnu Visočicu. Izlet ćemo pamtit po vidicima, ali i po tome što je toga vikenda Hrvatska ušla u polufinale Svjetskog prvenstva u Rusiji. Ipak sam društvu ostao dužan odvesti ga grebenskom stazom od Visočice do Badnja, kako smo izvorno namjeravali. Srećko i dva Željka ne daju mi nimalo popusta!

Planinarska kuća
Visočica

Priče iz davnine 1940. – 1950.

2. dio

prof. dr. Darko Grundler, Zagreb

Časopis Hrvatski planinar kulturno je blago. Tko god sumnja u tu činjenicu neka proljeti nekoliko brojeva iz njegove 120-godišnje povijesti. Naći će mnoga blaga: znanstvena, povjesna, literarna, jezična, pjesnička, muzička, planinarska i još nebrojena druga. Srest će mnoga imena kojima se Hrvatska diči. Izborom izvadaka iz većeg broja članaka pokušat ćemo vam dočarati planinarsku povijest, točnije, dočarati duh koji je vladao među planinarima u to doba.

Nove države

U Hrvatskom planinaru iz 1941. (broj 5-6) planinari se prvi put očituju o upravo proglašenoj NDH:

I mi, hrvatski planinari, prionut ćemo s voljom i energijom, da vršimo svoju veliku i časnu zadaću i dužnost, koje nam slobodna Domovina nalaže. Istina, Hrvatsko planinarsko društvo je i do sada, kroz sedam decenija svoga rada i života uvijek, dosljedno i svjesno izvršivalo svoju veliku patriotsku zadaću: njegovalo je i razvijalo u svim slojevima i u svim krajevima Hrvatskog Naroda svetu vatri i ljubav za Majku Domovinu, njezine ljepote i znamenitosti. Hrvatske su planine bile ona sveta i mila mjesta, gdje smo se u doba ropstva ročili i sastajali, gdje smo jedino mogli — kao nekada hrvatski hajduci — u gustim šumama i na vrletnim visovima da slobodno dišemo, slobodno i nesmetano izmjenjujemo misli, i raspravljamo o boljoj budućnosti Naroda i Domovine.

[Nezavisna država Hrvatska,
Hrvatski planinar, 1941, br. 5-6, str. 105]

Uvodi se cenzura na planinarske članke objavljene bilo u kojem glasilu:

Za dnevne listove u Zagrebu imade se sve članke o planinarstvu uputiti na uvid i odobrenje i izravno povjereniku Hrvatskog planinarskog saveza još prije uvrštenja, dok sva ostala Savezna društva izvan Zagreba imadu sve vesti i članke uputiti povjereniku saveza na uvid najkraćim putem.

[Hrvatski planinarski savez, Družvene vesti, Hrvatski planinar, 1942, br. 7, str. 103]

Na proslavi godišnjice NDH u svečanoj povorci sudjelovali su i planinari:

Putem smo bili dočekivani i pljeskom. Zagrebčani, osim nekolicine, primili su sa čudenjem planinarski dio povorke. Držeći korak stupam s našim planinarkama i čujem razne primjedbe:

»Gle, ovi su siromaki došli čak iz Marije Bistrice« primjeti ljepuškasta gospodica, kada je vidjela naše mladiće s užetima i cepinima, »no i ti su se kaj nahodali«. »Ah, pogleć, to su dečki, koji bi i vraga pojeli« ponosno primjeti jedan zrinjevački »dandy«, a kada ga njegov drug upita: »A tko su ti?« odgovori: »Pa ne znaš? — No i ti se razumieš u našu vojsku. To je pomoćni odred mornara, koji vuče užetima brodove na popravke«.

[Bumba, I., Planinarska proslava prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske, Hrvatski planinar, 1942, br. 5-6, str. 66]

Današnji planinari i ne slute da je odlazak u planinu nekad, uz ostalo, imao za cilj »konačno ostvarenje besklasnog društva i općeg mira na Zemlji«.

Ogromna većina izletnika-neplaninara gledala je Sljeme kroz prizmu osobitog planinarskog podviga i čitavog brda lukulsko-gastronomskih atributa: slanine, kobasicu, pohanaca, suhog mesa, tvrdog kuhanih jaja, mladog luka, rotkvica, gibanice, kolacića, šljivove prepeke i starog lozinog nektara. Pa ako želimo stvar pravo razumjeti i prosuditi s drugog stanovišta zaista je onda i bilo takvo »putovanje na Sljeme« svojevrstan — podvig. Zato se i izvodilo u etapama. Na izlet ili put kretalo se u praskozorje,

nekad i noću. Prva je etapa svršavala obilnim zaju-tarkovanjem u Šestinama, kuda se najčešće stiza-valo — kolima. Druga etapa, Šestine — Kraljičin Zdenac, značila je već potenciraniji pješački napor i zato se doručak kod najpopularnijeg medvednič-kog vrela nužno morao ponešto otegnuti, da se uz dovoljno prikupljanje kalorija i osjetljivo već olak-šane torbe i naprtnjače uzmogne svladati »velika strmina i težak uspon« treće etape, put Kraljičin Zdenac — piramida navrh Sljeme na. A gore, navrh gore, odmor. Višesatni odmor i »uživanje u divnoj božjoj (naravno, bez toga nije išlo) prirodi«. To je pak u rječniku takvih prvomajskih nazoviplani-nara značilo »ugodan građanski piknik« ili narodski najjednostavnije rečeno: krkanluk. Uz njega pjesma i hihot i cika i »društvene igre u prirodi« i tako dalje. Popodne — četvrta etapa: povratak u Zagreb. Silazak sa Sljeme u dvije varijante: ili istim putem (a eventualno i preko svetog Jakoba) u Šestine, ili u Gračane. U oba slučaja »spust« je prolazio u znaku nejednolikog gibanja, u »dobrom raspoloženju« i svršavao u seoskoj podsljemenskoj birtiji. Najčešće kod Puntijara (ta je gračanska gostonica bila čak označena i u jednom tadašnjom đačkom vodiču po Medvednici). (...)

Bio je to pravi izletnički triumf nepatvorenog malograđanskog nadriplaninarstva. I sve to uz dodatak: ovaku profanaciju planinarske misli i zdravog izletništva redovito su si mogli »priuštiti« samo manje ili više zatvoreni društveni krugovi, sitniji ili krupniji pripadnici buržoaske klase, koji zapravo s Prvim majem nisu imali, a nisu ni mogli imati bilo šta zajedničkoga. Ali u tadašnjoj društve-noj stvarnosti i takvi su se izleti ocjenjivali kao — planinarstvo, i zato ga i mi promatrano na način, kakav mu dolikuje.

A danas: Prvi maj proslavljamo u znaku najvećeg blagdana radničke klase. Osamsatni radni dan, opće pravo glasa i još mnogo toga nekoć neizrečeno-noga, danas je naša stvarnost. Proleteri naše zemlje ujedinjeni su, zbratimljeni i slobodni. I svi kliču Prvome maju. Toga dana osvježavamo uspomene na slavnu našu narodnooslobodilačku borbu, toga dana s ponosom ukazuјemo na dostignute rezultate naših napora u izgradnji socijalizma. I opet se valja živa bujica prvomajskih manifestanata, ali ne jedna, već deseci i stotine tisuća trudbenika zakrčuju ulice. I nema više uklještenih tramvaja. Oni miruju. Prvi maj opći je narodni praznik. Vijore zastave, njišu

se transparenti, čitava šuma parola govori o moral-nom slomu klevetničke kampanje informbirovskih kontrarevolucionara, a kliktaji tisuća grla slijevaju se u zanosan poklič predvodnika naše borbe, našeg rada, naših uspjeha, herojskoj Komunističkoj partiji Jugoslavije. (...)

I zato naši današnji izleti na Sljeme u Medvednici, i na sva ostala mnogobrojna planinska sljeme na, jesu i treba da budu ispunjeni i prožeti pravilnim poimanjem naprednog planinarskog sadržaja. To znači: ne odlaziti u planinu samo radi izleta i »radi planinarenja«, već poći na i ući u planinu sa željom i svrhom zdravog odmora, očvrsnuća tijela, proučavanja prirode, sticanja novih znanja, oplemenjivanja duha, općeg kulturnog uzdizanja i prikupljanja novih snaga za nesebično izvršava-nje mnogobrojnih društvenih zadataka u izgradnji socijalizma u našoj domovini i upornoj borbi za konačno ostvarenje besklasnog društva i općeg mira na Zemlji. Eto, takav je naš Prvi maj danas.

[Blašković, V., Prvi maj – nekad i danas, Naše planine, 1950, br. 5, str. 137]

Tomislavac

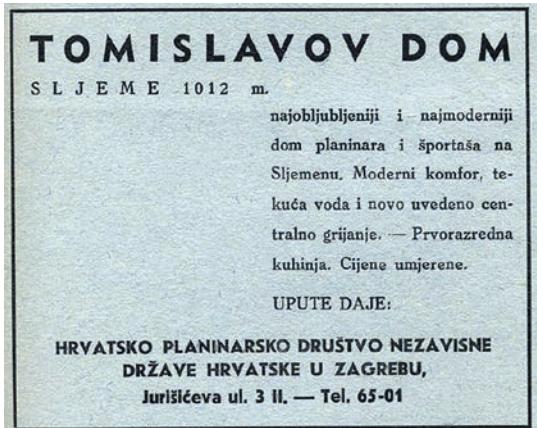
Svojedobno se u Tomislavovu domu moglo jesti povrće uzgojeno u povrtnjaku pored doma:

Usprkos nepogodnog vremena u minuloj godini, kao i zbog zabrane vožnje automobila nedjeljom i blagdanima bio je dolazak stalnih gostiju u Tomislavovu domu veći nego u 1939., što je vidljivo iz blagajničkog izvještaja. Dovršen je potpuno i ograđen vrt za povrće u veličini od 750 čet. hvati, iz kojega smo već pr. godine dobivali razno povrće.

[Zapisnik glavne godišnje skupštine, Hrvatski planinar, 1941, br. 5-6, str. 136]

Botanički vrt uz Tomislavac u punom je sjaju:

Posebna atrakcija i naš ponos kod Tomislavova doma jest naš planinski botanički vrt. Tokom prošle godine posvećena je tom vrtu puna pažnja. Rad na uzdržavanju vrta bio je naročito otežan usled velike suše, kao i radi odlaska družtvenoga vrtlara u vojsku. Pa ipak vrt je bio nesamo dobro uzdržavan, već i unaprijeđen zahvaljujući brizi i radu kustosa vrta g. Vilima Loschnigga. Spominjem naročito, da je tokom prošle godine provedeno novo označivanje biljki liepim celuloidnim pločicama, na kojima je uz hrvatsko i latinsko nazivlje označeno i mjesto, odakle je biljka donesena. Sada je vrt razumljiv nesamo stručnjacima, već i brojnim planinarama i

izletnicima, koji vrt posjećuju. Nastojanjem upravitelja vrta sveuč. prof. Dra Iva Pevaleka pristupilo se je prošle jeseni proširenju i ogradijanju vrta, s kojim je poslom ove godine u punom obsegu nastavljeno.

[Iz Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu, Družtvene vesti, Hrvatski planinar, 1943, br. 6-7, str. 99]

Za vrijeme rata prijetila je opasnost oduzimanja Tomislavca planinarima:

Tokom zadnjih dviju godina postojala je trajna opasnost, da nam ovaj jedino još preostali planinarski dom bude oduzet i upotriebљen za ratne svrhe. Uprava družtva oprla se svakom pokušaju najodlučnije smatrajući, da je družtvo odstupom »Runolistovog doma« dalo dosta i da se od njega ne može tražiti više, nego što može dati bez opasnosti za vlastiti život. Ta je borba trajala sve do ovih dana, kada je uprava družtva u obrani životnih probitaka družtva konačno našla na podpuno razumjevanje odgovornih činbenika, koji su pitanje oduzimanja doma skinuli s dnevnog reda. Družtvo im se za to najtoplje zahvaljuje. U ovoj borbi pružio je odboru snažnu podršku predsjednik naše Središnjice gosp. dr. Ivan Krajač, a i Državni vođa tjelesnog odgoja i športa g. Miško Zebić.

[Zapisnik 68. redovite godišnje glavne skupštine Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu, Družtvene vesti, Hrvatski planinar, 1944, br. 6-8, str. 111]

Planinarstvo i sport

I danas se vode rasprave je li planinarstvo sport ili nije. Evo jednoga gledišta od prije osamdesetak godina:

Zaključak iz svega ovoga? Jasan je! Planinarstvo nije šport i ne spada među športove. Ono je ljubav

k prirodi, autonomna, kulturna pojava, čisti idealizam, pionirstvo nauke i rodoljublja, estetski užitak, doživljaj i osjećaj i povrh svega čista, prava poezija. (Vidi, uz mnogo drugo, Cvetišćeve opise uspomena, koji su čista, proživljena poezija). Zato je planinarstvu, kao nečem posve zasebnom, potrebno i zasebno mjesto. Ono neka se samo upravlja i vodi! I sposobno je za to. A drugi neka ga svi izdašno podupiru, cijene i promiču. Jer svi ga trebaju.

[Stahuljak, V., Planinarstvo i šport, Hrvatski planinar, 1941, br. 11-12, str. 250]

Vožnja prvim biciklima koji su imali prednji kotač mnogo veći od stražnjega bila je neusporedivo teža nego vožnja suvremenim biciklima. Zato su opisani pothvati zadivljujući:

U starosti od 76 godina preminuo je 27. prosinca 1943. u Zagrebu jedan od najpoznatijih športaša i planinara stare generacije, bivši veleobrtnik Mirko Bothe, koji je rođen u Zagrebu 1867. (...)

Još kao mladić počeo se zanimati za športove, jer mu je otac bio poznati pionir športa u starom Zagrebu. U početku se bavio koturaštvom, i to još onda, kad su dvokolice imale jedan visoki, a drugi nizki kotač s gumama bez pneumatika. S takovom dvokolicom je Mirko Bothe pravio i veće izlete do Trsta, Venecije, a jedanput iz Beča preko Semmeringa i Graza do Zagreba, za koji je put trebao samo jedan dan i pol. (...) Sudjelovao je na utrci oko Zrinjevca još na visokom kotaču u vožnji na 10 km, te je dobio prvu nagradu, ma da su na tom natjecanju sudjelovala onda poznata imena, kao što su bili Sollar, Heinzel, Knez, Budicki i t. d. S visoke dvokolice prešao je doskora na nizku s pneumatikom, te je nastupao na mnogim utrkama, nesamo u Hrvatskoj, nego i izvan domovine, a osobito u Beču i Grazu. (...)

Veliko zanimanje pokazao je svojedobno Mirko Bothe za dizanje balonom. U Beču je posjetio vojničku zrakoplovnu školu u Fischamendu, gdje je prvi put letio sve do Karpata. Vrativši se u Zagreb 1905. prvi put je uzletio nad Veliku Goricu, a naju-spešniji let izveo je zajedno sa svojim drugovima 1906., kada su s balonom »Excelsior« prešli Gorski Kotar i Hrvatsko Primorje, te se spustili kod Baške na otoku Krku. U ono doba izazvali su ovi letovi golemo zanimanje pučanstva, koje ih je veoma srdačno primalo i susretalo.

[Mirko Bothe, Hrvatski planinar, 1943, br. 8-12, str. 151]

Hrvatske planine više od 2000 m

Kratkotrajno je najviši vrh Hrvatske bio viši od 2000 metara:

Ovim utvrđenjem i određenjem stalne i konačne granice između Nezavisne Države Hrvatske i Crne Gore pripale su nam, u naš državni posjed, naročito s planinarskog gledišta vrlo zanimljive visoke planine Maglić, Volujak i Lebršnik. Državna je granica tako povučena, da nam Lebršnik i Volujak pripadaju skoro u svoj svojoj cjelini, a visoravan Maglića većim svojim sjevernim dijelom, ali tako, da državna granica prelazi preko samog najvišeg vrha, kote 2387 m. (...)

Maglić sa svojih 2387 metara visine ujedno je najviši planinski vrh u cijeloj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

[Rengjeo, I., Najistočnije hrvatsko velegorje, Hrvatski planinar, 1941, br. 11-12, str. 263]

Alpinizam

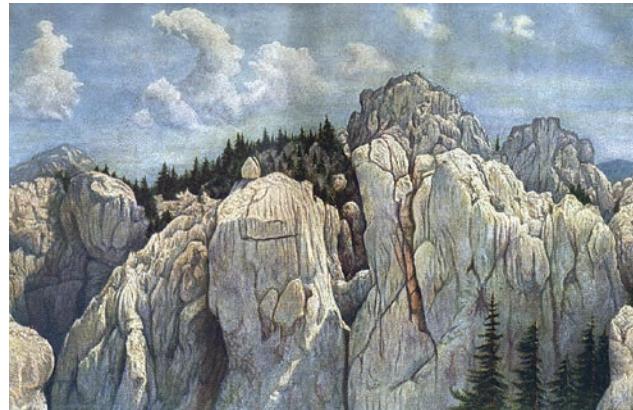
Osim planinara, koji rado posjećuju Okić radi njegove romantičnosti, dobio je on od 1935. god. stalne goste, a to su članovi Alpinističkog odsjeka Hrvatskog planinarskog društva, koji je te godine osnovan. Već i prije je nekolicina članova istraživala i penjala se na strme litice, na kojima grad počiva, a od tog doba svake godine održaje se tamo penjačka škola. Stiene izpod grada pružaju svojom građom raznovrstanu mogućnost penjanja, pa su članovi A. O. izgazili put do njih, očistili stiene za svoje učenje i vježbe. Nakon završenog teoretskog diela škole u društvenim prostorijama odlaze početnici na Okić, gdje dobivaju elementarnu poduku u penjanja. Množtvo malih stena, grebena i žlebova predhode poduci kaminskog penjanja, a zatim izrazita razpuklina nazvana »Špranja« zadaje penjaču ozbiljnog posla. Dalje sledi viša tehnika s pomoću kлина, karabinera, zamaka, kao što je penjanje po gladkim površinama s upotrebom samopodizanja i t. d. Nadalje pruža Okić pogodnost za spuštanje po užetu i tamo se vježba redovna momčad za spasavanje u gorama.

[Horvat, A. D., Okić-grad, Hrvatski planinar, 1943, br. 6-7, str. 81]

Toponimi

Unatoč nastojanju da se rabi naziv Medvednica, i dalje se nekim više svida naziv Zagrebačka gora:

Uz ime Medvednica vrlo je razšireno i mnogo, dapače skoro se redovito upotrebljava i naziv

Bijele stijene, Hrvatski planinar 3, 1949, str. 96

»Zagrebačka Gora«, za planinu, koja je zaista zagrebačka i koja daje Zagrebu svojim ljepotama i divnim šumama mnogo, i radosti, i zdravlja, i svježine, i oduševljenja.

[Zagrebačka gora, Razne vesti, Hrvatski planinar, 1943, br. 6-7, str. 111]

Markacisti

Odmah nakon osnivanja »Planinarskog društva Zagreb« osnovana je i Markacijska sekcija, kojoj je povjeren veoma važan zadatak oko obnove i markiranja planinarskih puteva i staza te postavljanja putokaznih ploča i oznaka na našim planinama. Taj je posao bio velik, obzirom na to da je društvo osnovano koncem maja prošle godine, te je trebalo uložiti mnogo volje i ljubavi da se izvrši preuzeta obaveza i markira 20 puteva.

Nakon šestmesečnog upornog rada izvršena je preuzeta obaveza, pa čak i premašena za 5 markacija, te je markirano svega 25 putova, u koji je broj uračunato markiranje špilje Veternice kod Stenjevca u dužini 1350 m.

[P. S., Markacijska sekcija, Vijesti, Naše planine, 1949, br. 2, str. 64]

Tvornica leda

Nekad su dobava i prodaja leda bili unosan posao.

Kad snijeg pada ili vjetar nosi zapuhe snijega, onda se ta jama i donje proširenje ispune snijegom, koji se lagano pretvara u led. Tako nastaje zrnati led, koji je čvršći od ravnog. U ljetno doba, kad pripeče u primorju ili na dernecima u mjestima sjevernog pristranca Biokove, sve do Imotskog, ljudi traže hladno piće. Seljaci idu noću u ledenice, spuste se

preko jele, čije grane tako odsijeku da sliči brkljači, spuste se u ledenicu i sjekirom isijeku led pa ga stavljaju u »maže« ili mješine, u koje umetnu suhog lišća i tako ga prenose u gradove. Osobito tako čine svaki dan za Makarsku, otkad se tamo razvio turizam. Obično se time bave stanovnici siromašnog sela Zagvozda. Kažu, da je jedna obitelj mogla u ljetu zaraditi na sabiranju, prenošenju i prodaji leda do 10.000 Din između dva svjetska rata. A tom svotom mogla si je ta obitelj kupiti pšenice i prehraniti se cijele godine. Tako je Biokova velika tvornica leda.

[Rubić, I., Sa Vošca (1421 m), Naše planine, 1949, br. 3-4, str. 65]

Heliografiranje

Zanimljivo je pročitati kako su se ljudi snalazili prije izuma mobilnih telefona.

On nam reče: »Gledajte u vrh pristanka (mula makarske luke). Mi smo svi uprli poglede dolje u tu točku. I onda jedan od naših reče: »Vidite, kako se dolje u vrhu vidi jedno svjetlo, koje isto tako daje Morseove znakove.« Jedan je opažao lagano za drugim. Naš fizičar je šutio. Samo je intenzivno promatrao donju točku i pomical desnu ruku držeći je sad duže, sad kraće vrijeme pred ogledalcem.

— Dakle, to je heliograf.

— Vi heliografirate?

— Jest, odgovori fizičar.

— Malim ogledalcem razgovaram sa 1421 m visine s kolegom, sa kojim sam se jučer dogovorio u Makarskoj da se sretнемo točno u 11 sati.

[Rubić, I., Sa Vošca (1421 m), Naše planine, 1949, br. 3-4, str. 65]

Susreti sa životinjama

Vuk je danas zaštićena vrsta i malokoji ga je planinar susreo u prirodi. Nekadašnjim je stočarima vuk bio stalna prijetnja.

Ovdašnji brđani tvrde da je vuk samac kukavica jer će napasti ovce, ali izbjegava čovjeka. Kad ovčar zimi prolazi prtinom u planinu da prostre ovčama sijeno kod košare, naoružan je samo sjekirom. Da se osigura od napada vuka s leđa, zapne straga o pojas dugu smrekovu granu, koja se iza njega vuče prtinom i tako je potpuno osiguran s leđa. Ako bi napad uslijedio sprijeda, naišao bi vuk na siguran udarac ovčarove oštре sjekire.

[Lipovčak, I., Prve skije na Vlašić-planini, (Svršetak), Naše planine, 1949, br. 3-4, str. 82]

Vuk je čest u narodnim legendama:

Naš narod tvrdo vjeruje, da vuk udara i na čovjeka, i o tome priča nevjerljatnih i strahovitih stvari. No kako se čini, te priče stvorila je samo njegova bujna mašta, pa i one idu u carstvo onih naših mnogobrojnih bajki. To stoji, da se naš svijet zaista boji jako vuka, pa na to nadovezuje koješta.

U narodu se na pr. veli: »Ne potezi noža na vuka, jer će ti vidjeti srce, pa znati, jesli li se prepao ili ne.«

Kad tko ugleda vuka, otpaše pas i vuče za sobom. Vjeruju, da je to tilsum od vuka i da mu on neće ništa moći učiniti.

Narod i ovo vjeruje: Ako vuk ugleda prije čovjeka, nego li on vuka, onda mu vuk može oduzeti glas, da ne može ni vikati, niti koga u pomoć zvati.

Ako čobanin, goneći stado u šumu, vidi vuka, treba da on prije obzine vuka nego vuk njega, jer onda vuk neće moći nauditi ni njemu ni njegovu stadu. (...)

Zanimljivo je, kako se u nas liječi, kad ugrize mamen (bijesan) vuk. Liječenje se preduzima odmah i to na taj način, da se vuk, ako je to moguće, ubije i rasiječe na dvije polovine, te se ugriženi čovjek ili ugrizena životinja natjera da prođe između tih polovina. Ovo, pa i razni zapisi, ne pomažu ništa, i malo koji da ozdravi, osobito ako ga još ujede prvoštenac.

[Čurčić, V., Vuk, Hrvatski planinar, 1942, br. 1-2, str. 15]

Tramvajem u Stubičke Toplice

Planinari se često pitaju čemu služi tunel nedaleko od donje stanice bivše žičare na Medvednici. Da su se ostvarili planovi, danas bismo tramvajem išli u Stubičke Toplice.

U dolinama potmule detonacije dinamita: to radne brigade naše divne omladine i naši frontovci buše tunel ispod Sljemena za Stubičke Toplice. Zamalo vozit ćemo se električnom željeznicom iz Zagreba na kupke u Stubičke Toplice ispod samog Sljemena. Još jedan podvig naših radnih ljudi u izgradnji zemlje! Još jedna pobjeda u karici Plana! Još jedan doprinos uzdizanju životnog standarda naših ljudi!

[Ladika, I., Na Sljemenu, Naše planine, 1949, br. 3-4, str. 90]

Šaljivi domoroci

Ponekad bi se domoroci našalili s planinarama.

Na povratku kući, sreo nas je jedan seljak koji je tražio po šumi svoje volove. Rekao nam je ako ih

nađemo, da ih tjeramo u selo Tuk. Kad smo stigli do jedne male livadice, otkrije Boris da su pred nama traženi volovi. Sada je svaki od nas uzeo štap u ruke i povorka je krenula prema Tuku. Sedam kilometara vukli smo se za volovima, kojima se nije žurilo, dok su naši želuci željeli protivno. Konačno smo stigli do jednog mjesta, gdje su radnici sjekli drva i jedan od njih upita nas, kuda tjeramo volove. Ja mu ispričam naš susret sa čovjekom koji je izgubio volove. Kad je ovaj to čuo, prasnuo je u smijeh i rekao nam, da je taj seljak već prije pola sata otjerao svoje volove.

[Pintar, I., Kroz Gorski kotar, Naše planine, 1949, br. 5, str. 143]

Planinarski objekti

Većina planinarskih domova uništena je za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Nakon osnutka nove države domovima je trebalo pronaći vlasnika i obnoviti ih. Zanimljivo je da je vlasnik planinarskog doma na Glavici kratko vrijeme bila Komunistička partija Jugoslavije.

Početkom okupacije došla je na Glavicu četa ustaških razbojnika pod vodstvom jednog popa i u društvu cijelog roja trećoredaša i trećoredašica, koji su stare drugove jednostavno izbacili iz kuće, objesili sliku svoga Pavelića i zagospodarili u njoj.

Onim časom počela je kuća propadati. Uprava zadruge je, da spasi što se spasiti dade, odnijela sve pokretnе stvari koje je mogla, prodala ih, te novac izručila Narodno-oslobodilačkom pokretu. Ustaše su uništili veliki dio pokućstva, posuđa i ostalog inventara te oštetili kuću. Kada se partizanski pokret razmahao, ustaška je posada kukavno pobegla sa Glavice i predala kuću bivšem HPD-u na upravu. Za to vrijeme posjetili su kuću partizani i odnijeli pokrivače i ostale potrebne im stvari.

Odmah poslije oslobođenja sastao se aktiv bivših članova društva, te je izabrao odbor koji je preuzeo kuću. Dobrovoljnim doprinosima i dobrovoljnijim radom uspio je odbor sposobiti najpotrebnije u kući i ona se je mogla ponovno otvoriti. Tako je 1947. godine svečano proslavljenja desetogodišnjica otvorenja kuće, na kojoj je prisustvovao veliki broj planinara i prvi puta u historiji te kuće predstavnici naše narodne vlasti.

Na skupštini obnovljene zadruge zaključeno je iste godine da se dom pokloni Komunističkoj partiji Jugoslavije u znak zahvalnosti za oslobođenje i sretniju budućnost našeg naroda, koju smo izvoštili

pod vodstvom Partije. Kompartija je predala kuću Mjesnom sindikalnom vijeću, a ono je 9. juna o. g. predalo kuću Planinarskom savezu Hrvatske, koji je opet dao dom u upravu Planinarskom društvu Zagreb, pod čijom je upravom i sada.

[Mlač, D., Glavica, Naše planine, 1949, br. 12, str. 321]

Vrijeme je obnove u ratu uništenih planinarskih domova. Poneki izvještaj o obnovi pun je zanosa i romantike.

PLANINARSKI DOM NA MOSORU izgradili su planinari Splita u suradnji sa Mjesnim sindikalnim vijećem. Na ruševinama starog doma diže se bijela čvrsta zgrada, ponos planinara-udarnika i prkosilnim vjetrovima, što tutnje golim liticama Mosora i duboko dolje vitlaju uspjenjenim morem.

[Planinarski dom na Mosoru, Vijesti, Naše planine, 1950, br. 2-3, str. 101]

Planinarski dom Umberto Girometta na Ljuvaču (Mosor), Hrvatski planinar 2, 1950, str. 101

Hrvatski planinar

Nakon prekida zbog Drugoga svjetskog rata ponovo je počelo izlaziti glasilo planinarske organizacije, ali sad pod novim imenom i s novom uređivačkom politikom. Npr. uočeno je da u prvim brojevima nedostaju članci »idejnog karaktera«.

U ovoj je godini naš Savez počeo Izdavačkom djelatnošću. Od mjeseca siječnja izdaje se redovito mjesecnik »Naše planine«, kao stručni i informativni organ Planinarskog saveza Hrvatske. List je tehnički dotjeran, dok je sadržaj raznolik i obuhvaća svestranost planinarske djelatnosti. Našoj reviji fali međutim šira suradnja u vidu stručnih članaka iz područja prirodnih nauka i članaka idejnog karaktera.

[I. glavna godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske, Naše planine, 1950, br. 1, str. 21]

Horvatove stube na Medvednici, Hrvatski planinar 3, 1950, str. 131

Horvatovih 500 stuba

Zanimljivo je pročitati kako je graditelj stuba opisao svoj rad na danas popularnim Horvatovim stubama.

Da bi taj predio postao što pristupačnijim, došao sam na zamisao da njime provedem put do same šilje Medvednice. Znao sam da će tu trebati mnogo vremena, ali kako sam u svakoj mojoj odluci dosta uporan, tako sam i ovdje odlučio postići svoj cilj. Smatrao sam, da će mi, kao trudbeniku grada, takav rad biti nesamo od koristi po zdravlje, veći služiti kao odlična razonoda. Na taj sam se korak odlučio još prije 15 godina, ali mi tadanji vlasnik zemljišta tu izvedbu nije dozvolio. Štaviše, dao je odstraniti i markaciju koju sam diljem puta od lugarnice do same šilje već označio.

Ljeti 1946. godine napokon sam mogao otpočeti s ostvarenjem moje stare zamisli i pristupiti izgradnji kamenitog stubišta. (...)

Svake bih nedjelje i na dane godišnjeg odmora polazio u goru i proboravio čitav dan na čistom planinskom zraku, u potpunoj samoći, zamjenivši crtače pero teškim kamenjem. U razdoblju od 4 mjeseca izgradio sam (u 27 radnih dana) privremeno stubište sa 430 kamenitih stepenica. Radio sam ljeti i zimi, za najjače žege, u magli, pod kišobranom, u snježnoj vijavici, za studeni i kraj minus 6 stupnjeva. Zimi dnevno po 2 do 3 sata, ljeti (nakon što sam prenoćio u lugarnici) od 4 čak i do 17 sati. (...)

Polovicom godine 1949., dakle tri godine otkako sam započeo izgradnjom prvih stuba, završio sam uglavnom mojim zasnovanim radom na oba stubišta. Novo stubište (s nešto preko 400 stuba) izgradih

u vremenu od 2 godine i 8 mjeseci, zapravo u 107 radnih dana (oba stubišta u 134 dana). (...)

Završetkom izgradnje stubišta, kojem sam dao ime »Put 400 stuba«, proslavio sam u »užem krugu šumskih stanara« i 30-godišnjicu mog planinarenja kao i šestoti izlet na Medvednicu.

[Horvat, V., »400 stuba« u Medvednici, Naše planine, 1950, br. 4, str. 127]

Rekviziti prema zaslugama

U doba kad je planinarske opreme bilo malo i nije bila dostupna dosjetili su se kako rezervirano posuditi planinarima.

Članice su jednog od zagrebačkih planinarskih društava. U društvu se je od prvoga dana njegovog osnutka kao osnovni problem pojavilo pitanje pravednog načina razdiobe planinarskih rezerviza među članovima. Nakon dugog razbijanja glava došlo se na genijalnu zamisao. Rekviziti će se dijeliti članovima po bodovima, a bodovi će se računati po vrhovima, na koje se pojedini član popne. Viši vrh, više bodova i – više rezerviza. Zar ne, to je bar jasno? — One su doduše planinarke početnice, nakon Sljemeša ovo su im prve ture, a izabrale su baš Kamniške Alpe, jer se tu može relativno lako »zaraditi« mnogo bodova. Čim se popneš na visinu iznad 1500 metara, pa izabereš grebenske putove, možeš u Kamniškima nakupiti masu bodova u par dana, bez mnogo truda, jer se kroz čitavo vrijeme ne moraš ni jednom spustiti natrag ispod 1500 metara.

[Podgorski, T., Planinari, bodovi i repovi na Triglavu, Naše planine, 1950, br. 10-11, str. 352]

Planinarska grupa »Alpinac Žohari«

Krunoslav Milas, Zagreb

Prije nekoliko godina upoznao sam gospodju Nadu Majerić i napisao kratku priču o njoj i njezinom planinarenju dugom sedamdeset godina. Spomenuo sam i njezino planinarenje tijekom ratnih godina. Saznao sam da se i tada ipak hodalo po planinama. Malo, ali se hodalo.

Zato me je upravo oduševio uvid u arhiv gospode Renate Jenčić rođ. Živičnjak, članice HPD-a Zagreb-Matica. Njezin otac Branko Živičnjak, inače dugogodišnji član Matice i još »dugogodišnjiji« planinar, pedantno je vodio bilješke i sakupljaо fotografije o planinarskim izletima skupine planinara nazvane prvo »Mušketiri«, a zatim, kad su postali sastavni dio HPD-a, »Alpinci – Žohari«.

Najstariji planinari sjećaju se »Alpinaca – Žohara«, skupine mlađih veselih planinara koji su ne samo lutali planinama, već su sa sobom nosili i glazbene instrumente kojima su uveseljavali sebe i druge. Planinarski arhiv gosp. Živičnjaka »pokriva« vrijeme od 1937. do početka ovog stoljeća. No, ovoga puta mene zanima prvi dio koji se odnosi na skupinu o kojoj je ovdje riječ.

Prvo HPG Mušketir, zatim Alpinac, pa još i Žohar

Planinarska povijest prije Drugog svjetskog rata uglavnom se bavi HPD-om i društvima koja su zbog raznih razloga djelovala paralelno s HPD-om. No, postojao je niz manjih neformalnih društava koja su zaslžuna za promidžbu planinarstva a jedva se spominju. U »Povijesti hrvatskog planinarstva« na str. 124 Vladimir Blašković bilježi: »Neposredno prije drugog svjetskog rata bila (su) osnovana i djelovala u Zagrebu i njegovoj makroregiji još neka formalno neregularna planinarska društva s 'ozbiljnim i neozbiljnijim' imenima, npr. Cepin, Hunjka, Nova Klapa, Žmigavec i možda još koja.«.

Zašto su nastajala? Jedan od razloga je vrlo prozaičan. HP br. 1/1940 u zapisniku osnivačke skupštine Saveza hrvatskih planinarskih društava

održane 11. 12. 1939. u Zagrebu, donosi i članak br. 4 koji nosi naziv »Upisivanje učenika srednjih škola u planinarska društva«. U prijedlogu стоји zaključak: »Privremena uprava zamolila je Bansku vlast da se ukine odredba kojom je bilo zabranjeno upisivanje učenika srednjih škola u planinarska društva. Ministarstvo prosvjete je opetovano odbilo takve molbe, ali nadamo se da će Banska vlast uvidjeti opravdanost našeg prijedloga i pomenutu zabranu ukinut«. To je i učinjeno 1940. godine.

Društvo o kojem bih želio ovdje govoriti pojavljuje se 1937. pod imenom »Mušketiri«. Radilo se o grupi učenika i šegrti, zaljubljenika u društvo i planine, koji su odlučili planinariti.

Detaljan opis nastanka grupe pronašao sam u zapisniku s proslave desete obljetnice njihova djelovanja, održane u okviru dočeka Nove godine 1947. u Rauchovoј lugarnici na Medvednici. Preostali članovi podsjetili su se proteklih godina i dogadaja.

»Rad je počeo od prve godine 3. 7. 1937. kada se nekoliko članova sastajalo po tavanima te odlučilo da osnuju planinarsku grupu kako bi boravili u našim lijepim hrvatskim planinama.« Hugo Barabas, Vladimir Farkaš, Marijan Mlinarić, Željko Petričević, Ante Budiselić i

Markiranje puta od Susedgrada prema Ponikvama 1940.

Branko Živičnjak uglavnom osamnaestogodišnjaci, našli su se na Petričevićevom tavanu, sastavili pravila i društvo nazvali »Hrvatska planinarska grupa Mušketir«. Barabas je izabran za predsjednika.

Momci su naum shvatili vrlo ozbiljno i počeli nabavljati materijal za zajedničke planinarske odore i pribor. Do Uskrsa 1938. društvo je već imalo deset kompleta uniformi i dva šatora. »Do toga je društvo krvavo došlo, radilo se po cijele noći i sami smo šivali šator kako bi finansijski bolje prošli.«

Konačno, na Uskrs 1938. održan je prvi zajednički izlet. »Svi komplet planinarski obućeni krenuli smo na naš prvi zajednički izlet i to na Okić grad. Ulicom su nas samo gledali i divili nam se. Mi, tako oduševljeni, krenuli smo na prvi izlet.«

Tijekom te godine grupa održava petnaest zajedničkih izleta. Nastaju i prve teškoće. Predsjednik u društvo želi uključiti »pet svojih dečkih koji nam nisu nikako odgovarali, jer smo znali da bi oni samo u društvu bili radi lijepih uniformi.« U konačnici, većina isključuje iz društva Barabasa i Mlinarića, a Farkaš postaje novi predsjednik. Dovode i trojicu novih članova, Božu Živičnjaka, Branka Fucijsa i Milana Ivičevića, a 1940. pridružuju im se Zvonko i Ivica Sović te Nikola Lukšić. Te godine osnivaju glazbenu sekciju (»a da uopće ni jedan član do tada nije znao pravo ni instrument u ruci držat«), ski i foto sekciju. Bio je to prijelomni trenutak: »Od kada je Alpinac 1940. osnovao glazbenu sekciju, svuda se u planinama čula glazba i pjesma najpopularnijih planinara među HPD-ašima.«

Došla je 1940. i HPD u članstvo prima i srednjoškolce. Evo zapis grupe o tome. »Da bi društvo moglo svoje članstvo još više upoznati s velikim idealima planinarstva, sazvalo je 6. veljače 1940. izvanrednu godišnju skupštinu. Doneseni su mnogi zaključci kako bi društvo u budućem radu imalo još više uspjeha na polju planinarstva. Na samoj skupštini društvo mijenja naziv te dobiva novo ime Alpinac i grupa pristupa u Omladinsku sekciju HPD.« Ime je promijenjeno jer naziv Mušketiri baš i ne djeluje planinarski.

Izleta je sve više, a onda im pristupa novi član, Ante Bujić – Patak, dobar planinar i organizator, ali i kompozitor koji je kasnije ispjевao sve njihove pjesme. Njegova je i himna »Hajdemo Žohari, jer

Žohari pod Klekom 13. svibnja 1940.

zlatna planina nas zove!« prema nadimku koji su dobili te godine i koji im je postao zaštitni znak.

Naime, na izletu na Klek, inače po lošem i kišovitom vremenu, 12. i 13. svibnja 1940. grupa se pridružila alpinistima koji su im u stijeni Kleka pokazali osnove penjanja. Prema zapisniku, tada su ispenjali stijenu Kleka. U albumu grupe stoji: »Ime Žohari potječe od poznatog alpiniste HPD Brezovečkog Slavka koji je tako nazvao Alpinac prigodom izleta na Klek gdje su svi zajednički učili penjat po stijenama, a u svojim šarenim uniformama izgledali su kao pravi žohari.«

Od alpinista bijahu prisutni Zdravko Ceraj, Josip Mesarić, Ivan Bumba, Geza Faršang, Nemeček, Emil Laszowski i Slavko Brezovečki, a od Žohara Branko Živičnjak, Božo Živičnjak, Branko Fucijs, Ico Sović, Zvonko Sović, Milan Ivičević i Nikola Lukšić.

Žohari su, onako mlađi i nadobudni, sudjelovali u mnogim djelatnostima HPD-a. »Pošto je bila službena markacija HPD-a od Kamenih svata do Podsuseda, to su i Alpinci s velikim oduševljenjem krenuli na tu markaciju«, stoji u zapisniku s izleta u kolovozu 1940. Dva tjedna poslije ponovno su na obilježavanju staze. »Sastali smo se u 5 ujutro na Ilijkoj mitnici (danas okretište Črnomerec) i odmah krenuli prema Pongračevoj lugarnici gdje smo stigli oko 7 sati.« Čitav su dan markirali stazu prema Ponikvama i dalje do Kamenih svatova. Nastavili su prema Podsusedu »gdje smo susreli druge HPD-aše te smo čagali do mrtve volje, a oko pola 7 otišli prema samoborcu.« Žohari su bili i djelatni članovi Omladinske sekcije. Čitamo u HP-u 4/1941, str. 103,

da je Branko Živičnjak izabran za člana odbora OS HPD-a, a Milan Ivičević za člana nadzornog odbora.

U istom se broju HP-a (4/1941, str. 103) prvi puta spominju Žohari. Na skijaškom natjecanju Omladinske sekcije HPD-a nakon proglašenja pobjednika održana je čajanka. »Čajanka je vrlo dobro uspjela, svirala je glazba Žohari.«

O planinarstvu kod nas tijekom Drugog svjetskog rata još uvijek ne znamo previše. Tijekom postojanja Jugoslavije najbolje je bilo ne spominjati to vrijeme. Tako Blašković u svojoj »Povijesti hrvatskog planinarstva« iz 1974. ratne godine naprosto preskače. Devedesetih se godina neki autori počinju baviti tim razdobljem (Željko Poljak, Vladimir Jagarić). Zbog protoka vremena i sve manje živih svjedoka, malo je ostalo dostupnih podataka pa je za rasvjetljavanje tog dijela naše planinarske prošlosti važna svaka naknadno pronađena fotografija ili zapis, posebno kad je netko sustavno vodio bilješke i sve pratio fotografijama kao što su to činili Žohari.

Odmah treba reći da se i ratnih godina planiralo. Dakako, ne u velikom obimu i ne posvuda, ali planinarstvo nije zamrlo. U kolovozu 1941. zagrebački su alpinisti čak organizirali kamp na Prenju i ispenjali niz prvenstvenih smjerova. Na povratku vlakom u Zagreb gotovo su nastrandali jer su Bosnom upravo započele pobune i ustanci. Tada naglo prestaju odlasci u udaljenije krajeve jer su gotovo svuda nastupile ratne prilike, a domovi u Bosni su spaljeni i opljačkani.

Zaljubljenici u planine prilagođavali su se danim okolnostima i koliko su mogli provodili su vrijeme u brdima. Grupa »Žohari« planinarila je gdje god je mogla; 1941. na Kalniku, 1942. na Ravnoj gori i Ivančići. Posljednja trojica koji nisu mobilizirani, svoj zadnji izlet na Medvednici bilježe 28. studenog 1944. do Kraljičinog zdenca!

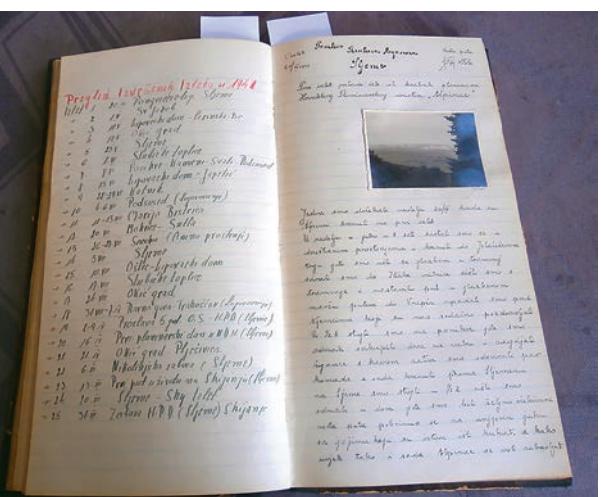
Priličan je popis izleta grupe tijekom 1941. Ima ovdje izleta, logorovanja, službenih skupova. U novim okolnostima mnogo je neobičnih doživljaja i veselih susreta. Planinari su tada, što danas nažalost baš i nije slučaj, bili pojma veselja i radošti. Evo dijela opisa s izleta na Lipovac i Japetić: »Sve je vrvilo od članova HPD Alpinac koji su se marljivo spremali, štimali svoje instrumente i čekali na cijenjenu gospodu tajnika i predsjednika koji nisu došli. Usprkos toga krenuli smo prema kolodvoru. U vlaku smo počeli svirati grozno, kad se odjednom stvori Šćuka sa svojom žepnom gitrom. Vlak je krenuo, a glazba je neumorno svirala sve do Samobora. Nastavili smo za lipovački dom gdje smo probudili opskrbnika, večerali i spavali.«

Predsjednik i tajnik stigoše ih tek sutradan, na vrhu. A onda veseli povratak u Samobor: »Kroz Samobor smo prošli svirajući, a onda nastavili svirati sve do Zagreba.«

Ima i šala na račun članova grupe. U zapisniku s izleta 1. svibnja 1941. na Medvedgrad i Sljeme stoji: »Na sastanku o izletima mnogo se debatira, a naš tajnik Fucko kazao je svima: Za Alpinca zapreke nema, pa makar i tuča leva! Ali kad ujutro vidi da se kiša sprema, okrene se na krevetu i dalje zadrema. U kutu na čavlu nepromočiva vindjaka visi, oj kukavice, ti Alpinac pravi nisi!«

Na tom izletu na Činovničkoj livadi prvi puta susreću njemačke časnike koji su ih, zbog odjeće, primjetili i slikali. »Dobro da smo imali tumača pa smo s njima započeli debatu.« Koliko su bili ponosni na svoje glazbeno umijeće najbolje govore posljednje rečenice zapisa s tog izleta: »Na povratku smo sreli grupu HPD-aša. Bili smo namrgodišteni kad smo čuli kako jedan muči harmoniku, a naši su talambasi ostali kod kuće.«

Zbog novih granica bilo je i neprilika. U lipnju 1941. kreću vlakom za Savski Marof namjeravajući splavom prijeći Savu i nastaviti za Mokrice. »Gusta magla digla se oko Save kao predosjećaj da nećemo uspijeti jer smo saznali da su Mokrice sada Njemačka. Doskora stigli smo do Save. Splav je

Stranice planinarskog dnevnika iz 1941. godine

Polazak iz Zagreba na Prvi planinarski dan NDH 5. listopada 1941.

bila onkraj, a splavara nigdje nije bilo pa smo se ja i Oljko malo vozali čamcem. Kada je stigao splavar, prepelali smo se na drugu stranu, ali tu nas dočekao njemački vojnik. Pošto nismo imali valjane propusnice morali smo se vrnut. Dok smo čekali vlak išli smo se malo okupati.« Na kraju svirka mlinarici, kolači i odlazak uz ponovnu svirku u vlaku!

Grupa je planirala i logorovanje. Tako su, Branko Živičnjak – Šćuka i Branko Fucišaš – Fucko krajem kolovoza 1941. otišli na sedmodnevno logorovanje na Ravnu goru i Trakošćan. Bilješke s tog izleta posebno prekrasno opisuju ondašnje prilike.

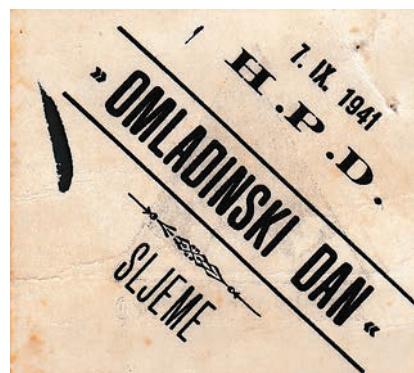
»Ranim jutrom već u 4,30 ušli smo na vlak za Varaždin. Tamo smo stigli u veselom raspoloženju i sa svirkom. U gradu smo pokušali kupiti mast, ali premda smo obišli pola grada, nismo ju mogli dobit. Kupili smo krumpir, grah, svijeće i još ponešto. Prošetali smo gradom i posjetili prekrasno groblje, nagledali se zelenila i nadgrobnih spomenika. Zatim muzej u staroj tvrđavi.«

Da planinari nisu bili baš uobičajeni, pogotovo obučeni tako kao oni, u kariranim košuljama i tirolskim »lederhозама«, najbolje govore sljedeći redovi: »U gradu su nas gledali kao čudo, pa je moj prijatelj stalno gledao u zemlju od srama. Otišli smo i u crkvu, ali kad smo vidjeli kako nas gledaju, kidnuli smo van.« A slušajte dalje: »Na kolodvoru nas je neki Nijemac pozdravio u stavu 'pozor' misleći da smo

odnekud iz Tirola. A u gradu neki mališan trčao je stalno za nama i vikao 'Heil Hitler!'«

Putovanje se nastavlja. »Ukrcali smo se na vlak za Lepoglavu odakle smo krenuli za Kamenicu. U Žarovnici uhvatila nas je kiša pa smo prespavali kod nekog seljaka. Bio je gostoljubiv i nije tražio pare za mljeko i maslac ujutro. Negde oko podne stigosmo na vrh i u Filićev dom.«

Nisu bili jedini u domu. »Kad se vratismo u salu našli smo kojekakve 'hohturiste' koji su isprobavali naš teret i čudili se kako smo ga donijeli do doma. Za ručak smo posluženi šniclima i drugim oblizekim, a sve gratis.« A onda su s vrha razgledali okoliš. »Lijep je pogled, ali posebno na hrvatsko – njemačku granicu koja teče između crkvica.« Onima koji možda ne razumiju treba reći da je granica Njemačke tada bila rijeka Sutla.

Zatim kroz živopisna zagorska sela do Trakošćana koji je tada bio privatni posjed, pa im je upravitelj rekao da nešto dalje postave šator jer »dvorac je bio pun grofovskih gostiju pa nije htio da ih smetamo.«

Dva su dana proveli na jezeru. U dnevniku nalazimo divan opis večeri na jezeru. Napisao ga je Fucko, jedan od onih »Žohara« koji se neće vratiti iz ratnog košmara: »Nakon večere otišli smo šetati do jezera. Šćuka se nije dao nagovoriti da idemo kraj dvorca nego je otišao prema pilani, veli da nije obučen za grofa. Sjeo sam u parku na klupu i gledao kako se u vodi jezera ljeska grofovski dvorac. Izgledalo je kao u priči kada je mjesec svojim srebrnastim svjetlom obasjao čitav kraj. Kroz noćnu tišinu razlegla se djevojačka pjesma uz pratnju harmonike. Pjevala je 'Torneraj'. Taj će mi prizor ostati vječno u sjećanju. Kad je zahladilo, krenuo sam kroz usnuli park. Usput sam sreo Šćuku. Otišli smo u logor, malo zasvirali i otišli na počinak.«

Od vrhunca do zamiranja

Već sljedeće nedjelje, 8. i 9. rujna 1941. svi su Žohari kao glazba angažirani na Danu Omladinske sekcije HPD-a održanom na Sljemenu. »U 8,30 smo se okupili na Kraljičinom zdencu i krenuli serpentinama prema Tomislavovom domu. U jeger maršu prošli smo pokraj doma i uputili se u logor koji je bio smješten nešto niže od doma.«

Logor je otvorio prvi tajnik HPD-a, Josip Plaček. »Čim smo stigli vidjeli smo da je slaba organizacija ove najveće omladinske priredbe, a pogotovo ako se uzme u obzir da je to i proslava

Razgledna piramida na vrhu Japetića 1942.

pete godine opstanka Omladinske sekcije. (...) Ručak je bio na domu i bila je velika gužva. Nakon obroka, Plaček je održao govor u kojem je istakao rad odsjeka kroz minulih pet godina. Predan je i spomen dar »jednom od osnivača i najstarijem vodniku Piljku u znak zahvale za rad u odsjeku. Mi Žohari dobili smo tri plakete jer smo zauzeli prva tri mjesta u stolnoteniskom turniru HPD-a.«

Izvješće dalje nastavlja: »Popodne je dr. (prezime nečitko) u ski sobi održao zanimljivo predavanje s temom 'Za vas'. Slušaoci su ga prekiali odobravanjima.« Sve je završilo pjesmom, plesom i naručivanjima (»kile – misli na litre – samo su letjele«, stoji u izvješću), pa se »debela gazdarica rumenila od veselja kako se kesa puni«. I na kraju, »sutradan smo se vratili istim putom, a zatim munjovozom do sjedišta HPD-a u Jurišićevoj gdje smo još otpjevali 'Kad pjesma dolom ori' i razišli se.«

Četiri tjedna poslije, 5. listopada, Alpinci su ponovno službeno na Sljemenu, ovoga puta na proslavi »Prvog Planinarskog dana u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj«. Bio je to najveći planinarski

Glasbeni nastup »Žohara« na Planinarskom danu NDH 5. listopada 1941.

događaj 1941. godine. Događaj je zabilježen i u HP-u br. 9-10/1941, str. 243). Iz teksta V. Stahuljaka citirat ću odlomke u kojima se spominju »Žohari«.

»Hrvatsko planinarsko društvo Zagreb odlučilo je da u nedjelju 5. 10. 1941. proslavi prvi planinarski dan u NDH. Na taj dan i na tu svečanost pozvalo je i sva ostala hrvatska planinarska društva. Proslava protekla je u redu dolično kako to već i ide kod naših planinara.

U nedjelju u 7 sati ujutro sakupilo se na stotine hrvatskih planinara i planinarki kod konačne postaje tramvaja na Ksaverskoj cesti. (...) Konačno se svrstaše u redove i vesela povorka zdravih, vedrih i čilim planinarki i planinara kreće predvođena planinarskom glazbom »Žohari« prema svome cilju, Sljemenu.«

Stahuljak na još dva mjeseta spominje grupu. »Neumorni »Žohari« natkrilili su sami sebe svirajući kao za okladu komad za komadom«. I na kraju izvješća: »U 16,30 krenulo se natrag u Zagreb. U gustim redovima, »Žohari« sprijeda. Opet svirka, pjesma, podcikivanje. U Gračanima, kao i na početku Zagreba, sletio se svijet odobravajući našim dragim planinarkama i planinarima.«

Mnogo je živopisnije izvješće samih Žohara o tom događaju pa ću prenijeti nekoliko odlomaka.

Pri polasku »na čelu kolone stajala je Žoharska glazba s vođom Farkašem. Kompletne Žohari od prvog do posljednjeg, a iza nas redala se kolona sa stotinama planinara. Put je prolazio u veoma ugodnom raspoloženju. (...) Pred Runolistovim domom Žohari su se dosjetili i počeli udarati po velikom bubnju, zatim po malom, a onda činele. Bilo je to pravo veselje, a prozori su se popunili izletnicima. Znalo se da Žohari predvode planinare na planinarski dan!«

U izvješću dalje стоји: »Mnogim planinarama ostat će u nezaboravnoj uspomeni Prvi planinarski dan kad se sjete kako ih je Žoharev jazz neumorno zabavljao počevši od Ksavera pa sve do Tomislavovog doma. Premda je put bio dosta naporan, Žohari su neumorno svirali, samo da bi što veće zadovoljstvo pružili mnogim planinarama koji su pošli da provedu Prvi planinarski dan u lijepim našim planinama.«

Nastavili su svirkom i putom prema Tomislavovom domu gdje su se »okupili u troredu pa svirali sve do kapelice napravljene pod vedrim nebom.«

Nakon mise započela je svečanost. »Pozdravni govor održao je povjerenik dr. Šuklje, za njim je govorio povjerenik za planinarstvo i sport g. Miško Zebić, a zatim povjerenik HPD-a prof. Stahuljak. Konačno je dobio riječ Veliki župan Župe Prigorje dr. Mirko Lamešić. Svi ti govornici pozdravili su napredak planinarstva i njegovu historiju, a govorilo se i o njegovoj budućnosti. Nakon toga pošlo se na objed, a iza toga smo imali nastup pred delegatima podružnica HPD, Velikim županom, uzvanicima i planinarskim povjerenicima. Tu su bili razni govorci, ali se naročito isticao govor dr. Milana Dečaka koji je tražio putem Velikog župana hitnu subvenciju od Poglavnika za popravak domova u Bosni, jer kada bi domovi bili popravljeni, moglo bi više planinara posjećivati iste. Nakon toga otišli smo na balkon gdje smo ostalim planinarama pjevali i svirali mnoge plesne komade, a oni su u pravom veselju plesali. (...) Mnoge kamere bile su u pogonu, a bilo je i nekoliko puta filmovanje.«

U istom su raspoloženju (i stalnu svirku!) krenuli natrag da bi konačno stigli do Jelačićevog trga. »Pred spomenikom Jelačića bana pred mnoštvom razdražanog svijeta otpjevali smo našu planinarsku 'Kad pjesma dolom ori' i razišli se kućama.« I opaska za kraj izvješća: »Drugoga dana kad sam došao u prostorije društva u sobi povjerenika gosp. Stahuljaka nalazilo se nekoliko odbornika koji su burno debatirali, a glavna je riječ bila o nama koji smo se najviše istakli.«

Žohari bijahu ponosni na svoj rad. U izvješću o radu u 1941. nimalo skromno navode kako su

Putovanje na Ivanščicu 1942.

oni najpopularniji planinari u HPD-u. »Alpinci gdje god se sretnu s planinarima čuju se glasovi: evo opet naših dragih i popularnih Žohara!«

Vrhunac društvenog rada »Žohara« bio je 1942. na njihovu petu obljetnicu. Zapisnik o proslavi pete obljetnice postojanja u srpnju na Mariji Bistrici pršti veseljem. »Da živi peta jubilarna godina HPG Alpinac 3. VII. 1937. – 3. VII. 1942! Svaki trud i napor urodi svojim plodom pa tako i 'Alpinac'! Nakon upornog rada došao je dan kad su njihovi uspjesi okrunjeni vjekovnim težnjem koje su im bili i tijekom prve godine osnutka 'Mušketira'. Alpincima je uspjelo da baš u petoj jubilarnoj godini ostvare vrhunac slave za kojeg su toliko truda davali.« (iz govora vode grupe)

Žohari nabrajaju postignuća kroz proteklih pet godina:

- Nabavljeni su kompletne planinarske odore
- Sav potreban pribor za logorovanje
- Stupanje u HPD i postali glavni predstavnici HPD na raznim priredbama
- Godišnje pravili do 40 skupnih izleta
- Osnivali glazbenu sekciiju
- Osnivali ski sekciju
- Izdavali vlastiti planinarski list. Na inicijativu člana Bojića izlazi planinarski vjesnik »Žohari« koji je imao sjajan uspjeh, a izlazio je pune dvije godine.«

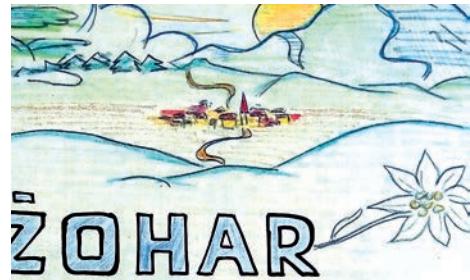
Želio bih na ovom mjestu reći nekoliko riječi i o njihovom listiću »Žohar«. Kad je dio članova pozvan u vojsku, a da bi i oni bili obaviješteni o radu grupe, preostali članovi počinju objavljivati listić u kojem je naslov bio crtan rukom a ostatak

pisan pisaćim strojem. U listu, koji je imao po četiri stranice, bilo je obavijesti, planinarskih tekstova (prijevod teksta o usponu na Kilimanjaro) i zabavnog sadržaja. Objavili su nekoliko brojeva.

Brojni su izleti HPD Alpinac u 1942. godini: Sljeme, Samoborsko gorje, Ravna gora, Ivanščica, Marija Bistrica.

A službena događanja? Zanimljivo, pronašao sam u albumu sliku s priprema za mimohod pred poglavnikom 12. travnja 1942. Pisane bilješke nema. Izgleda da se nitko »nije otimao« da zabilježi taj događaj.

Ipak, zabilježena su dva zanimljiva skupa u Zagorju. Na Ravnoj gori je 6. i 7. lipnja 1942. obilježena deseta obljetnica izgradnje planinarskog doma. U HP-u iz 1942. na str. 88 u društvenim vijestima kratka je najava. »Na spomen tog događaja odlučilo je ovo društvo 7. lipnja o. g. održati na Ravnoj gori proslavu i s njom spojeno Planinarski dan Hrv. Zagorja, na koji bi se imala pozvati sva naša planinarska družtva. Dom je podpuno obskrbljen i može primiti goste.« U kasnijim brojevima HP nema izvješća o tom događaju, ali ga zato Žohari bilježe.

Br. 3

FILJESKA LJUBAV

Korzo vrvi od mnoštva naroda, razumije se se ponajviše Čjevojaka, idev Trg postaje upravo pretješan. Kad kolje počinjajući, dodje ti da si u sruši i to na "SAJUJU DNEVOVJAKA". On "LJUBLJAC OXONDA" se toga danu lieno i polzagnano Ilicom. Njedanput opazi prekrasnu od svog drugog sezame da je to "LJUBA BISTRICA". Uzvratno i jasno nascatje tu "LJUBAV NA PRVI POKLED". Već u "ZAHARU" joj se na svoju tako "MEIZJERNU LJUBAV" učitano upita "BIDI ILI na stidljivo obori odi, ljubav, ne nasmieši, i tihu žepnu "BICU TVR" ali se si mogli zapjeti. I pjesnički "ALIV SIVOT PRUZA" ili "N" ali putodjeđi taj užas u "SUDZOGAN CIG" kad on primi "POZLENIĆI", koji će se niti nadmo i sironak nadje se u "ZATVORU BEZ RIBA". Neko će se stviti zeklinjao ju je on a u cimini mu se blistale čmaji, a zogleda zeljubljeno pogledom i rekla mu riječi, koje će se smezile život "ČEKAT CI TE". Dani i mjeseci su se uživali u "ZAHORU", a onda su se dočekali novi dan, jedan veliki "GRIZEL" i oni su se zidioš. Njegovo prvo i toliko veselo i sretno sad bijaš "SLOK", a ona se cjećeš, nezadušno se smes "OSTAVLJENI". On od prevelikih žalosti postaje "ZUČNI LESTIR", dok je ona bila "ŽENA U MAGLI", zili je vriome, ali oni, je bijahu teške i mukle "TVRINJAVE". Kad nekad se pojavi "ZVILZD", ŠREDZ" im se nasmieši i oni se šastnaju. Glade počedom punim prickora i povikne: "OPTUJUJEM", a na jocu se ospeče "MISAM KRIVA" on je zagril rekači: "LJUBI ME", one su se u ptičju i ptinje na njegovo vrude usne jedne noći "TOPLU" i "VJEZ". Sav sretan poljubi je i vikne "ZIVOT JE LIEP" i "VJEZ", donotne ona sva sjaj, či se od srce i zadovoljstva, "S U VEN", donotne ona sva sjaj, či se od srce i zadovoljstva, "S U VEN", prolazili kad on jednog dana dovede kući "ZUPNIKA OD K MIRE", prolazili kad on jednog dana dovede kući "ZUPNIKA OD K MIRE", koji ta dva srca spoji u "JEDAN ŽIVOT" i tako iz svog "zaljep "IDEALAN BRAT", oni su za utriek sačuvati tu svoju "JUBAV".

Patk

Žohari 1942.
godine

Na tom su skupu »Žohari« predstavljali Središnjicu HPD-a. Zanimljiv je opis putovanja. Krenulo se iz prostorija HPD-a u Jurišićevu popodne »teretnim samovozom« (kamionom) koji su dva sata čekali. »Pjevali smo i svirali dok je samovoz jurio zagorskim selima ostavljajući iza sebe oblake prašine.« Žohari su svečanost popratili glazbom »kako bi ljudi za planinarstvo imali veći interes.« Zabilježeno je i da je vođa »Žohara« u ime gosp. Weillera (Vladimir Weiller, član Upravnog odbora matice HPD-a, op. a.) domaćinima uručio sliku sljemenske piramide.

Za vikend 25. i 26. lipnja 1942. održana je manifestacija »Ivanje na Ivančići«. Ovog je puta »samovoz« došao na vrijeme i odvezao ih do Belca. Na putu prema vrhu su zalutali. »Lutajući gorom stigli smo do dvojice ugljenara, pa nas je jedan doveo do doma.« Sutradan je proslava započela misom na otvorenom, a nakon nje zajednički ručak, službeni dio proslave i koncert. Na povratku »kroz prazne zagrebačke ulice jurio je naš samovoz, a mi smo pjevali i svirali.«

Zapis s izleta 26. srpnja 1942. govori kako su izleti znali biti itekako naporni. »Željeznicom i samovozom do Vrapča, a zatim preko kamenoloma na Ponikve. Okrjepa kozjim mlijekom, a zatim prema Svetom Jakobu. Krenuli s Ponikvi u

10, i »uz muku, glad i vrućinu došli do pola četiri na Sveti Jakob. Odmorili se, najeli i ljudima malo zasvirali. Na Tomislavov dom markiranim putom, a zatim prema Ksaveru.«

Organizirano djelovanje »Žohara« prestaje pozivima u vojsku članova grupe. Evo bilješke o izletu 26. i 27. rujna 1942. »Nakon jubilarne pete godine i tolikih uspjeha grupa je morala prestati sa radom iz razloga što je započeo rat, a članovi grupe budu pozvani na vojnu dužnost. Danas je čas da se moramo oprostiti sa svojim najmilijim i najbližim koji moraju poći u službu Domovini. Za taj oproštajni izlet uzeli smo u raspored Sljeme gdje se ujedno održava Omladinski dan HPD-a. Ovog puta kao i obično bio je sastanak u društvenim prostorijama iz kojih se krenulo munjovozom do Ksaverske ulice.« Zatim su preko Kraljičinog zdenca otišli na Tomislavov dom gdje su nakon većere odsvirali planinarsku himnu, nakon koje se proslava protegla do duboko u noć. Sutradan je u službenom dijelu proslave povjerenik HPD-a održao govor da bi se nakon ručka i svirke krenulo opet uz svirku natrag u grad.

»Tako smo proslavili taj rastanak u nadi da ćemo ponovo vidjeti svoje prijatelje i s njima poći opet u planine. Svima će nama oni ostati u mislima. Sjetiti ćemo se njih jer mi smo Alpinci!«

Na sljedećoj stranici zapisničke knjige stoji: »Od 1943. do studenoga 1945. društvo nije moglo raditi na propagiranju planinarstva zbog ratnih prilika. Pravljeni su samo nekoji neslužbeni izleti.« Ali njihova ljubav za planinom nije prestala. Tako B. Živičnjak u veljači 1944. dolazi na dopust i odmah odlazi na skijanje na Sljeme, sretan da je nakon dvije godine ponovno na skijama!

A onda jedan zapis za cijelo proljeće 1944.: »Kako su uglavnom svi dečki bili u vojsci, a za nas ostale bilo je dosta skučeno kretanje po planinama, to smo nas trojica redovito svake subote ili nedjelje polazili na Glavicu. Premda nas je bilo samo tri, ugodno smo se zabavljali.«

Vrlo je emotivna bilješka o posljednjem izletu tijekom rata, 28. studenog 1944. »Nakon duljeg vremena sastali smo se mi petorica i otišli prema Kraljičinom zdencu. Malo smo sjeli kod stare Ožboltice pa nastavili prema Kraljičinom. Tu smo se raskomotili i zapjevali naše stare planinarske pjesme. Bili smo sretni što smo opet zajedno nas pet, ne zaboravljajući na ostale 'Žohare' koji se nalaze na vojnoj dužnosti. Oko četiri popodne s pjesmom i glazbom krenuli smo prema Zagrebu. Kroz cio je dan bilo krasno i veselja je bilo na

pretek. Sretni, nosili smo u sebi opet lijepe uspomene.«

Tijekom tri godine nedjelovanja nestaje sva planinarska oprema grupe, ali je sve najviše pogodilo da se od članova grupe nisu vratili Vladimir Farkaš, vođa, Željko Petričević, Branko Fucišić, Eugen Kniewald i Ivan Kos. Tipičan hrvatski projek: svaki se treći mladić nije vratio iz Drugog svjetskog rata.

Rat je završio i preživjeli se članovi okupljaju 25. listopada 1945. u Zagrebu, a 1946. kreću na prve izlete. Zabilježen je i govor novog vođe grupe na sastanku 15. studenog 1946.: »Rat je svršio. Ali, nastala je pustoš. Mnogi se nisu vratili svojim najmilijima već su svoje kosti ostavili negdje u borbi. Ista sudbina snašla je i našu grupu. Najmiliji drugovi koji su za grupu mnogo učinili nisu se vratili. Dali su živote na oltar domovine. Kao što su ljubili i žudili za planinom isto su tako sa puškom u ruci vjerno čuvali naše hrvatske planine za koje ne žališe dati ni svoje živote. Imena poginulih Alpinaca (...) ostati će nam u nezaboravnoj uspomeni. Oni su stvorili temelje naše grupe. Njihova imena sjećat će nas kako se voli grupa i kakav treba biti u radu za svoju grupu. Njihova nezaboravna uspomena uvijek će nas podsjećati na ono što su stvorili kroz

Dan planinara Hrvatske na Ponikvama (16. rujna 1947.)

pet godina kako bi mi nastavili da grupa opet oživi. Da bi 'Alpinac' mogao nastaviti tradiciju koju su započeli njegovi nezaboravni članovi, trebalo je obnoviti grupu i primiti nove članove. Samo dobrom voljom i organizacijom može se dalje nastaviti djelovati na dobro planinarstva.«

U zanosnom tonu u izvješću za 1946. stoji: »Vidan uspjeh u 1946.: 45 službenih izleta! (...) Možemo konstatirati da je 'Alpinac' nakon obnavljanja grupe nastavio putom dragih i nezaboravnih drugova koji su svoje živote položili na oltar domovine. Nisu među nama, ali njihov je duh prisutan, naše misli uvijek su s njima, njihovim idealima planinarstva. Sjećajući se njih nastavljamo rad koji su oni započeli, pa je grupa ponovo osvanula u našim dragim planinama. Jer obnova se budi! Njezin zov glasi: povedite mlade i stare u svoje drage hrvatske planine! I tad se začu pjesma i glazba diljem naših planina: Hajdemo Žohari, jer zlatna planina nas zove!«

Ipak, nije sve bilo tako bajno. Pored nestalih i mrtvih, preživjeli su morali na dosluženje u novu vojsku u novoj državi. Broj Žohara u jednom je trenutku spao samo na trojicu.

Tijekom proslave Nove godine 1947. na Rauhovoj lugarnici održana je svečana proslava desete obljetnice nastanka grupe. Društvo je proslavilo desetu obljetnicu, razmotrilo dosadašnji rad i podijelilo značke zaslužnima.

U opisu izleta nakon toga sve je manje Žohara, a sve više osobnih bilježaka autora Branka Živičnjaka. Preostali Žohari očito su odrasli, pošli svaki svojim putom, za svojim interesima, ususret novim planinama i novim prijateljstvima.

Ipak, vrijedi zabilježiti još poneki zanimljiv zapis u knjizi izleta. »Nakon toliko godina, od 9. do 20. 8. 1947. Žohari su posjetili najviše vrhove slovenskih planina, Kamniške i Julisce Alpe.«

Zanimljiv je i naziv izleta u listopadu 1948.: »Planinarska svadba Žohara na Šojki« na kojoj se dvojica članova vjenčaju sa svojim djevojkama.

Posljednja službena manifestacija na kojoj »Žohari« sudjeluju, tada u okviru FK »Dinamo«, bio je Prvi planinarski dan NR Hrvatske 28. rujna 1947. na Ponikvama. Povodom toga spominje ih i prof. Poljak u svojim »Slikama iz povijesti hrvatskog planinarstva« na str. 203 gdje ispod slike grupe planinara na Ponikvama navodi i »četvoricu iz grupe Žohara« i posebno Branka Živičnjaka.

KRUNOSLAV MILAS

Dio arhivske građe o HPG-u »Alpinac – Žohari«

Najljepši sažetak priče o Žoharima našao sam u bilješkama u dnevniku iz 1947. gdje stoji: »Sjetivši se 1937. kad je osnovan HPG Mušketir mnogo je odonda vremena prošlo. Još kao mladi đaci, a nekoji i naučnici sanjali smo kako bi bilo lijepo imati planinarsku grupu i postati planinar. Tada još nismo znali što znači biti planinar i što sve može pružiti planina, mogli smo samo sanjati da postanemo jednog dana sinovi naših planina.

Godine i godine su prolazile i naše muke i teškoće su donijele uspjehe. Naša je grupa prošla mnogo planina, nauživala se njihovih ljepota. Tako smo postali pravi planinari. Uspjehe što je postigla naša planinarska grupa od svog postanka do jubilarne desete godišnjice toliki su da bi ih i veće društvo teško moglo ostvariti. 'Alpinci Žohari' bili su svuda prisutni u planinama i svuda ih se moglo vidjeti s njihovom pjesmom i glazbom. (...)

Zaista, postoji li još koja grupa planinara kao Žohari? Oni su kao obitelj koja živi u pravoj ljubavi. I svi smo zajedno radili na procvatu naše grupe, tako da i naši potomci, kojih također već ima budu sutra dostojni zastupati nas i našu nezaboravnu grupu 'Alpinac – Žohari'.«

Kad bih napisao cijelu jednu knjigu o životu i radu naše grupe ne bih mogao obraditi sve materijale o planinarskoj grupi Alpinac – Žohari.«

Zapisnik za 1949. započinje naslovom »Moji izleti 1949.« Na kraju te godine posljednji se puta spominju Žohari prilikom proslave nove 1950. Ali, ovdje završava jedna, a započinje druga priča.

S Krka na Ćićariju pa u Gorski kotar

Dvodnevni izlet na Obzovu, Županj vrh i Rudnik

Željko Brdal, Zagreb

Ova mi je planinarska godina započela usponima na Klek, Oštrc i Kamene svate. I kada sam već gotovo prekrižio Hrvatsku planinarsku obilaznicu u preostalom dijelu siječnja, ničim izazvan došao je telefonski poziv Roberta Smoleca s neodoljivim prijedlogom za dvodnevni planinarski izlet. Nije bilo dileme želim li ići na izlet. Odmah sam, naravno, provjerio vremensku prognozu, a budući da su bile najavljenе idealne vremenske prilike, bez oborina, sve je bilo spremno za naš izlet. Od srijede do subote vrijeme je prolejetelo.

Subota je, autocesta prazna, grabimo kilometar po kilometar i brzo stižemo na Krčki most koji je tehnički pretvorio otok Krk u poluotok. Naš je cilj najviši vrh otoka Krka – Obzova (569 m).

U središnjem i zapadnom dijelu Krka prevladavaju šume, kulture mediteranskog voća i povrća, vinograda i maslinika. Sjeverni i južni dio otoka čine kamenjar i pašnjaci. Brdovita, ali pitoma

unutrašnjost ispresjecana je brojnim stazama pogodnim za šetnje, planinarenje i biciklizam. Na otoku Krku uređeno je i obilježeno 300 kilometara različitih staza. Koristim priliku da samom sebi i tebi, draga čitateljice ili čitatelju, preporučim krčku planinarsku obilaznicu »Putevima Dobrinjštine«, čija je trasa duga oko 20 kilometara. Imma osam kontrolnih točaka, a prolazi područjem raznolikih biljnih zajednica te slikovitih sela. Početak je u mjestu Šilu na obali, odakle se penje do Dobrinja te se drugom stranom spušta u Šilo. Možda jednog dana i o njoj osvane članak u našem časopisu.

Kao polaznu točku za uspon na Obzovu predviđeli smo prijevoj Treskavac (ili Malmašutu). To je i najviša točka na cesti Krk – Baška (315 m). Treskavac je inače na Krku poznat kao deponij otpada – stotine galebova kriće oko komunalnih kamiona koji dolaze i odlaze. Srećom, nas je taj hičkokovski prizor mimošao, najvjerojatnije zato što je bio neradni dan. Prolazimo pokraj proširenja

ROBERT SMOLEC

s rampom uz koju su postavljene obavijesne ploče i smjerokazi s natpisom odredišta i daljinicom. Skraćujemo hodnju vožnjom po makadamu koji prate markacije. Izmjenjuju se makadam i asfalt, a cesta vodi kroz nisku borovu šumu, nekih kilometar i pol, a onda kamenjarom odlazi prema Velom vrhu i Obzovi. Zanimljivost ove ceste svakako su rotirajuće cijevi ugrađene u kolnik. To je u područjima gdje se uzgaja stoka česta cestovna barijera, koja sprječava prijelaz papkarima. Kad bi pokušali zakoračiti, zavrtele bi im se cijevi pod papcima.

Stižemo do suhozida i rešetkastih vrata na cesti, ispred kojih parkiramo auto. Odmah iza zida, u šumarku, nekoliko je malih torova koji svjedoče da ovdje još ima ovaca.

Krećemo dobro markiranom stazom, položitim terenom, bez ikakvih poteškoća. Staza je isprva lagana, pravi planinarski autoput. No ubrzo nailazimo na nešto za mene sasvim novo. Naime, nikad prije nisam planinario po stazi iz koje po dužini strše mnogobrojne stjenovite sablje. Uz odlično navođenje i opis staze i to sam prošao bez većih teškoća, uz povećan oprez.

Uživamo u lijepom zimskom vremenu, a oko nas se čuju ptice. Lagano, s noge na nogu, dolazimo do križanja. Odavde se staza strmije uspinje po oštem kamenjaru po kojem mjestimice ima nešto malo raslinja, uglavnom borovica. S desne se strane izdiže Veli vrh na kojem su geodeti postavili trigonometrijski stup. Nakon svakog uspona slijedi i silazak pa se tako desetak minuta spuštamo do sljedećeg raskrižja. Naknadnom sam provjerom zaključio da je to najvjerojatnije bilo raskrižje simpatičnog naziva Na Hramčići, gdje se nalazi istoimena lokva.

Nastavljamo put više-manje slijedeći markacije, »laganini« po sredini, spuštamo se i stižemo do još jedne lokve i raskrižja zvanog Lokvić. Po iznenadnoj mekoći podloge zaključujem da se krećemo uz rub velike lokve, dijelom koji je za višeg lokvostaja prekriven vodom, a sada pomalo spužvast i blatnjav. Posebnost lokve ispred nas svakako je suhozid koji doslovce s obje strane duboko uranja u nju, prekida se samo na njezinoj sredini te se na drugoj obali nastavlja. U sušnim i toplim dijelovima godine lokva se zacijelo jako smanji, a zid funkcioniра i tada. Naravno da je to probudilo fotografa u Robertu pa je ta zanimljivost ovjekovječena.

ROBERT SMOLEC

Na krčkom kamenjaru

Pred nama je završni uspon od Velike Lokve do Obzove. Teren je još kamenitiji pa svaka stopa donosi nova dva-tri kamena pod nogama. Staza postaje strmija i mrvu po mrvu zahtjevnija, a uspije se prema vrhu prolazeći pored i preko suhozida. Prolazimo kroz otvor u zidu gazeći preko vrata načinjenih od željezne armature koja je neki naš prethodnik sastavio s kamenom podlogom u vodoravni položaj, čitaj: skršio. Ovdje se nalaze zanimljivi i slikoviti suhozidi (gromače) i pastirski »mrgari«, koji su ujedno i posebnost krčkoga krajolika. Gromače su prastara gradevinska tehnika suhozida, tj. gradnja – slaganje kamena bez ikakvog vezivnog materijala, još uvijek očuvana u pučkoj tradicijskoj arhitekturi otoka Krka. Njezin su najdojmljiviji, jedinstveni i najrjedi oblik upravo spomenuti mrgari, više, prostorne građevine u obliku cvijeta – rožice. Služe za prikupljanje i razvrstavanje ovaca. Pastiri ih nekoliko puta godišnje utjeruju kroz središnji prostor koji se naziva sala, a nakon toga ih odvajaju u mrgare; svaki vlasnik ima svoj. Tamo ih obilježavaju, strižu, pregledavaju i drugo, a nakon toga ih opet ispuštaju kroz salu na zajedničke pašnjake.

Nastavljamo, staza je kamenita, a Robert je odlična videća pratinja. Napredujemo kao da nam je ovo deseti, a ne prvi put da planinarimo u duetu.

Nalazimo se usred kamenitog oceana, posvuda uokolo je prostrana valovita visoravan, očaravajuća bjelina vapnenca, mjesecjev krajolik načičkan ravnomjerno razbacanim grmovima

borovice. Sudeći po brojnim iznenadnim i oštrim krivudanjima i povremenim intermezzima u kojima se nisam smio ni koraka micati s mjestom, moj je kompanjon pomno birao najlakši put kroz oštar kamenjar.

Vrh Obzove označen je povećom gomilom kamenja u obliku stošca, u najvišoj točki višom od dva metra. U podnožju gomile postavljena je mramorna ploča u kojoj je uklesan naziv vrha, s nadmorskom visinom i žigom. S vrha se pruža lijep vidik na sve strane. Lijepo se vidi velik dio otoka Krka, Riječki zaljev i Učka, otoci Cres i Lošinj te njihovi najviši vrhovi Sis i Televrin. Također se lijepo vidi Velebit i naselja ispod njega. Obzova je najviši vrh na otoku Krku i po visini šesti vrh hrvatskog otočja. Zanimljivost je da je na terenu posvuda ispisano ime vrha Obzovo, sa završnim »o«, iako se kao ime vrha u planinarskim vodičima redovito navodi Obzova.

Nakon brzopotezne marenje, uz fijukanje vjetra krećemo natrag istom stazom. Oprezno, zbog terena, polako, ali sigurno, s kamena na kamen, po kamenju i između njega. Sad nam već ide kao podmazano. Sjedinili smo se s vibracijom i ritmom terena pa lebdimo iznad nazubljene i razbarušene površine. Po blatinjavoj podlozi ponovno prolazimo uz lokvu prepolovljenu suhozidom. Nakratko se relaksiraju danas vrlo zaposleni gležnjevi. Lokve su dragocjenost toga područja jer bi bez njih uzgoj ovaca vjerovatno bio nezamisliv.

Pred sam kraj silaska nailazimo na dokaz kakvih sve ima izletnika. Da ne povjeruješ vlastitim očima – na samoj stazi našli smo četiri baterije AA koje je netko nonšalantno odbacio. Pokupili smo ih kako bismo ih odložili na za to predviđenom mjestu.

Ubrzo stižemo do auta. Rezimiramo da je uspon bio lagan, ali i da nam je trebalo više od četiri sata do vrha i natrag. Sve u svemu, nije bilo posebno zahtjevnih dijelova ili smo ih dobro izbjegli. Na kraju mogu reći da mi je čak bilo lakše hodati nego čitati o stazi na Obzovu. Istinski smo »guštali« cijelim putom i nadasve uspješno apsolvirali svoju prvu zajedničku planinarsku epizodu. »Veni, vidi, vici« (»Dodoh, vidjeh, pobijedih«) najpoznatija je izreka rimskog vojskovođe Gaja Julija Cezara. Robert i ja tako smo na Krk došli, uživali i posjetili njegov vrh!

Na Ćićariji

Očekuje nas Ćićarija, kraški ravnjak u sjeveroistočnoj Istri. Pruža se u dinarskom smjeru, dug je oko 45 km, širok do 10 km, a visok prosječno 700 – 800 m. Građen je od vapnenca i u gornjem je dijelu bezvodan. Na jugozapadu strmo pada prema središnjoj Istri, a na sjeveroistoku graniči s flišnom dolinom Reke. Na vršnim dijelovima zapadne Ćićarije prevladavaju prostrani travnati ravnjaci. Istočni je dio šumovit, a zapadni uglavnom gol, idealan za ovčarstvo. Rijetko je naseљen. Na sjeveroistoku pretež Slovenci, a na jugu Hrvati, dijelom doseljeni za vrijeme osmanskih napada. S njima su došli i Vlasi, koje su stari stanovnici zvali Ćićima.

Stižemo u Brgudac, Ćićarijsko selo na 747 m nadmorske visine. Auto parkiramo pored uređenog izvora na kraju sela. Iz prve ruke saznaјemo da u Brgudcu ima samo nekoliko stalnih stanovnika i mnogo vikendaša. Punimo boce izvorskem vodom, u ruksak guramo vreće za spavanje i krećemo na uspon prema Koritima. Iako je prohладno, pokazalo se da je bolje otrpjeti početnu drhtavicu nego se utopljavati jaknom. Preporučujem prsluk kao sastavni dio planinarske odjeće.

Nakon početnog ugrijavanja šetnjom po šumskoj cesti skrećemo s nje lijevo uzbrdo. Staza je lijepo uređena. Prvi je dio kamenit, a budući da je u pravilnim razmacima postavljeno kamenje ili iskorišteno postojeće, to je pravo kamenno stubište.

Put vodi kroz gustu bjelogoričnu šumu. Nakon nekog vremena šuma se prorjeđuje, a bjelogorica ustupa mjesto crnogorici. Susrećemo izletnički

par sa psom Rokom, čiji su davni, davni preci bili lovački psi. On međutim izgleda kao pseći maneken, čitaj: pudla. Šuti kao zaliven i uživa dok ga gazdarica nosi u naručju. Njega se sve te silne stube nimalo ne doimaju.

Uspon postaje oštriji, strmiji, no ništa pretjerano zahtjevno. Staza se napokon izravnava podno izvorišta Korita. Riječ je o livadi pod liticom Brajkove stijene (1092 m) na kojoj stoji desetak masivnih drvenih korita izdubljenih u trupcima. Voda izvire čak i u sušnom razdoblju prelivajući se iz korita u korito. Ispod korita je velika lokva bogata autohtonom florom i faunom. Nekad su korita služila za napajanje stoke, a na ploči piše da su žene nekad u vrijeme suše odatile nosile pitku vodu čak u Brgudac. Postavljene su i poučne ploče koje govore o kulturnoj i prirodnoj važnosti ovoga mjesta, te o biljnem i životinjskom svijetu. Tu je i slika iz prošlosti s 13 drvenih korita. Uz izvor je uređeno odmorište s kojega se pruža prekrasan vidik na planinski masiv Učke, a jasno se vidi njegov vrh Vojak.

Na Koritima se nalazi planinarska kuća pulskih planinara. To je brvnara s blagovaonicom, kuhinjom, skupnom spavanaonicom za 30 osoba te novouređenim sanitarnim čvorom nedaleko od kuće. Dočekuje nas dežurni dvojac koji čine Zlatko i Marin, članovi PD-a Glas Istre iz Pule. Ugrijali su blagovaonicu i pripremili neograničenu količinu ukusne istarske maneštare koja je potpomognuta ponekim pivom ušla u nas poput kiše u saharski pjesak. Dečki, hvala vam do neba!

Uz iće, piće, ugodno društvo i planinarske teme dotaknuli smo se i Istarskoga planinarskog puta i njegove četiri dionice. Najavljujem da ću jednog dana napisati članak o toj obilaznici. Naravno, kad je prođem. Kuća je kuća, a visina je visina, i zato je vreća sada najveća sreća. Uvukli smo se u njih u planinarskim »pidžamama«, zapravo odjeći u kojoj smo i došli. Nabacio sam pokrivač preko sebe i brzo utonuo u planinarski san.

Nakon brzpoteznog doručka i uz minimum stvari u ruksaku krećemo prema drugom cilju svojega izleta – Županji vrhu (1138 m). Od kuće krećemo ugodnom šumskom cestom te vrlo brzo dolazimo do desnog skretanja. Tu počinje zavojita planinarska staza prema vrhu, koja se postupno uspinje. Na pojedinim mjestima ima stabala po stazi, koje zaobilazimo ili prekoračujemo.

Put je dobro označen, lagan i u blagom luku zavija oko brda te korak po korak stižemo na vrh. Označen je gomilom kamenja u koju je ugrađen crveno-bijeli metalni stupić. Tu je i tuljac s upisnom knjigom i metalnim žigom vrha, a ovdje je i žig Istarskoga planinarskog puta. Vrh je lijepa livada s otvorenim vidikom na Veliki Planik i Učku. Neznatno je viši od susjednog Brajkova vrha. Prednost mu je što je lakši za uspon pa nam je od kuće do njega trebao tek jedan školski sat.

Krećemo istom stazom natrag prema kući. Susrećemo poveću skupinu rovinjskih planinara svih dobnih uzrasta. Ispred kuće pada zajednička fotografija s Marinom i Zlatkom, a potom krećemo put Brgudca, ovaj put makadamskom cestom. Cesta je većim dijelom odlična, ali zbog dva-tri dublja poprečna kanala radije preporučujem terensko vozilo. Putem susrećemo lovca Luku s puškom u potrazi za divljim svinjama.

U Brgudcu uskačemo u auto i krećemo put Gorskoga kotara, prema Rudniku, svojem trećem planinarskom cilju. Prolazimo Grobničko polje, zatim Gornje Jelenje pa Crni Lug i Gerovo. Odredište nam je mjesto Tršće na cesti prema Čabru. Cesta neumoljivo vijuga kroz nepregledne goranske šume ciljujući rijetka sela i zaselke. Promet je vrlo slab u oba smjera.

Tršće je maleno naselje s 400-tinjak stanovnika, a administrativno pripada gradu Čabru. Smješteno je na visoravni, na 824 m nadmorske visine, podno vrha Rudnika. Poznato je po

S našim domaćinima Marinom i Zlatkom na Koritima

Robert Smolec i Željko Brdal na planinarskoj stazi

drvopreradivačkoj djelatnosti, manjim pilanama, stolarskim radnjama i turizmu. U tom mirnom, šumovitom, planinskom kraju svatko može naći nešto za sebe, bilo da voli skijanje, skijaško trčanje, brdski biciklizam, lov, planinarenje ili samo šetnju u prirodi. U zimskom se razdoblju Tršće pretvara u skijaški centar, a u ljetno doba orientirano je na lovstvo i lovni turizam.

Putokaz prema našem odredištu, vrhu Rudniku (1052 m), daje nam do znanja da nas očekuje 45 minuta hoda, dakle opet samo jedan školski sat. Prolazimo pokraj crkve pa prvom ulicom lijevo koja vodi u zaselak Frbežare i produžujemo pored planinarske kuće do restorana Brvnara. Parkiramo i širokim kolnim putom pored besposlenog ratraka hodamo prema podnožju skijališta kojim ćemo se penjati. Lijevo na smreki jedva se od grana uočava markacija.

Markacije se dalje uspinju izravno gore skijaškom prosjekom. Zapravo, vrlo su rijetke i više ih nema nego ima, ali teren je pregledan, a staza ugažena, premda izrazito strma i sa svakim korakom sve strmija. Tu i tamo strminu prekida kakav veći »hupser«. No, mi guramo poput planinskih nosoroga, uporno i nezaustavljivo kao da nagib nije gotovo 45 stupnjeva. Iskreno, htio sam da izbjegnemo hodanje po mraku pa smo nabili tempo iako me vodeći »nosorog« uvjeravao da nam naglavne svjetiljke koje smo ponijeli neće biti potrebne.

Prolazimo pokraj velikih, zakriviljenih, drvenih odbojnika za koje se ispostavilo da su ondje

zbog brdskih biciklista koji se tuda sunovraćaju u dolinu. Naknadno saznajem da je baš ovdje lanjskoga srpnja u okviru Bike Parka Tršće otvorena prva *downhill* i *enduro* staza, ma što to značilo.

Nadomak vrhu prelazimo preko jedine preostale plohe snijega. Na vrh stižemo za nepunih pola sata, debelo prije no što je kazivao daljinari u podnožju. Svi se sjećamo kako je to kad do kraja školskog sata ima još 15 minuta, a profesoricu se opasno približava našem listu u dnevniku. Međutim, ovaj put me nije mučilo što je ostalo još prilično vremena do zvona za završetak sata. Pribojavao sam se da će nas sustići mrak, ali bio sam primoran vjerovati svojem sudrugu koji je kategorički tvrdio da smo na vrh stigli prije zalaska sunca i da se na ekranu još nije pojavio titl »The end«, kao u svakom dobrom vesternu.

Vrh je ravna livada iznad skijališta, a vršna točka obilježena je tuljcem za žig i pločom na stablu 20 metara dalje. Iako je vrh travnat, vidik zaklanjaju okolna stabla, ali se sa skijališta lijepo vidi Tršće. Rudnik je istaknuto, šumovito brdo u vrlo slikovitom, sjevernom dijelu Gorskoga kotara. Unatoč imenu, na njemu nikada nije bilo rudokopa niti ima rudače. Na njegovoj su istočnoj padini Hrvatske šume uredile dva skijaška spusta i žičaru. Od lani vrh »ukrašava« pozamašna drvena konstrukcija koja služi kao zaletište za brdske bicikle.

Kratak predah i okrećemo se za 180 stupnjeva te put pod gojzerice. Sada strmo dolje niza stazu, ali oprezno zbog velikog nagiba i klizave podlage. Štap sam produžio, a često moram ići bočno da ne odletim nizbrdo, no silazimo bez ijedne veće teškoće i eto nas kod auta u sam smiraj dana.

Svraćamo još do planinarske kuće Frbežari (825 m). Kuća se nalazi u istoimenom zaselku, 500 metara zapadno od središta Tršće. Ima blagovaonicu, dvije kupaonice, četiri WC-a, 25 kreveta u sobama i 20 kreveta u prostranom potkroviju. Nije opskrbljena i otvorena je samo po dogовору. Kućom upravlja PD Kamenjak iz Rijeke. Nakon obveznog fotografiranja ispred kuće nastavljamo prema Zagrebu, do kojeg smo se dokotrljali u večernjim satima.

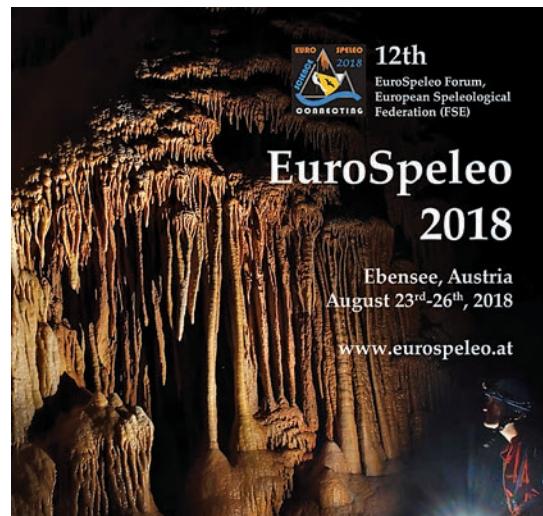
S Krka na Čićariju pa u Gorski kotar u dva nezaboravna dana, u odličnom društvu te uz planinarski hedonizam. Dao Bog da ponovimo barem dio toga izleta nekom drugom prilikom.

U Austriji održan 12. EuroSpeleo Forum

Komisija za speleologiju HPS-a sa svojim članicama sudjelovala je na dvanaestom po redu skupu EuroSpeleo Forum, koji je održan od 23. do 26. kolovoza u Ebenseeu u Austriji u organizaciji Europske speleološke federacije (European Speleological Federation – FSE) pod motom »Speleology – Connecting Science« (»Speleologija – znanost koja povezuje«), a okupio se 691 sudionik iz 40 zemalja, od čega iz 15 članica FSE-a. Skup je obilježila organizacija 138 posjeta speleološkim objektima u okolini Ebenseea, i to prije skupa te za vrijeme njegova održavanja. Sve je to rezultiralo velikim odazivom speleologa iz cijelog svijeta, čak i iz daleke Tasmanije.

Održana su 122 predavanja, na kojima su detaljno prezentirana dugogodišnja speleološka istraživanja desetaka i stotina kilometara dugačkih i dubokih sustava u austrijskim Alpama, ali i drugim europskim zemljama u okruženju. Od naših je članova Vlado Božić (SO HPD Željezničar) prezentirao »Kratku povijest speleologije u Hrvatskoj«, a Teo Barišić (SO HPK Sv. Mihovil) »Istraživanje Jamskog sustava Kita Gačešina – Draženova puhaljka«.

Prvi su put na skupu održani simpoziji o umjetnosti u speleologiji i turistički uređenim špiljama. Vlado Božić održao je još jednu zapaženu prezentaciju: »Kultura i umjetnost u speleologiji u Hrvatskoj«, Nenad Buzjak (HSS, SK Samobor) prezentaciju »Geoturistički potencijal speleoloških objekata – primjer špilje Veternice«, a Matea Talaja i Valerija Butorac (SO HPD Željezničar) održale su na EuroSpeleo simpoziju o zaštiti podzemlja predavanje »Intrinzično vrednovanje krškog podzemlja – primjer iz Hrvatske«. Darko Bakšić (HGSS, SO PDS Velebit) održao je pozivno predavanje »Novi pristup obuci voditelja speleospašavateljskog tima«.

Tijekom skupa održana je i generalna skupština FSE-a, na kojoj su kao predstavnici Hrvatske sudjelovali Nenad Buzjak (HSS) i Teo Barišić (KS HPS). Trinaesti EuroSpeleo Forum održat će se sljedeće godine u Bugarskoj.

Pred stotinama okupljenih speleologa, na velikoj svečanosti dodjele nagrada organizatorima skupa, najuspješnijim autorima izloženih umjetničkih djela, video radova i fotografija te sudionicima speleolimpijade, Matea Talaja preuzela je drugu nagradu Europske komisije za zaštitu podzemlja (komisija djeluje pri FSE-u), koja je uz označku projekta EuroSpeleo Protection dodijeljena inicijativi »Čisto podzemlje«. Uz to važno međunarodno priznanje hrvatski su speleolozi od sponzora skupa dobili i 200 m speleološkog užeta.

Pročelnica Komisije za speleologiju HPS-a Aida Barišić (SO HPK Sv. Mihovil) pobrinula se da se Komisija predstavi izložbenim štandom i plakatima – nacrtima velikih speleoloških objekata. Hrvatska speleologija prezentirana je i prijavljenim posterom N. Kuharić i suradnika: »1. Biospeleološka ekspedicija – Biokovo 2017«.

Na susretu je sudjelovalo 14 speleologa iz Hrvatske, koji su ostali zadivljeni ljepotom okolice, Ebenseea, visokih Alpa središnje Austrije i brojnih bajkovitih jezera, odličnom organizacijom i dobrodošlicom domaćina, vrhunskim pivom i puhačkim orkestrom koji je bučno pratilo večernja druženja u speleobaru. Zahvaljujemo i HGSS-u na pomoći u organizaciji prijevoza na 12. EuroSpeleo Forum 2018.

Aida i Teo Barišić

Enio Bugarin 1951. – 2018.

Dana 1. kolovoza 2018. iznenada nas je napustio Enio Bugarin iz Pule. Rođen 9. listopada 1951. u Labinu, po struci diplomirani inženjer elektrotehničke, cijeli je svoj radni vijek proveo u poduzeću za distribuciju električne energije Elektroistra u Puli (danas u sastavu HEP-a). Planine je zavolio za studentskih dana u Zagrebu, gdje je neko vrijeme vodio planinarsku sekciju Kluba studenata Istre »Mate Balota«. U Puli nastavlja planinariti u okviru izleta tzv. društvenog standarda, koje Elektroistra organizira za svoje radnike. Zbog sve većeg odaziva, pristupilo se osnivanju planinarskog društva.

Osnivačka skupština PD-a Elektroistra iz Pule održana je 9. rujna 2006. na Koritima. Kao čovjek s planinarskim iskustvom, Enio Bugarin izabran je za prvog predsjednika društva i tu je dužnost obnašao dva mandata, do 2015. godine. Pod njegovim vodstvom i uz pomoć desetak vrijednih suradnika, a posebno tajnika i sadašnjeg predsjednika Dragana Drobnjaka, PD

Elektroistra polako stasa u respektabilno planinarsko društvo. Od početnih 40-ak članova društvo je naraslo na današnjih 200-tinjak. Školovani su vrsni vodiči, s kojima se organizira prosječno 30-ak izleta godišnje. Markacisti održavaju 21 kilometar planinarskih putova na južnom grebenu Učke. U društvu vlada planinarski duh, koji unosi svježinu u djelovanje Istarskoga planinarskog saveza. Održavaju se prijateljske veze s društvima iz kontinentalne Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Enio je bio vedre i poletne naravi, imun na ljutnju. Sebe nije stavljao na prvo mjesto, a znao je pomiriti suprotnosti, sve radi ostvarenja planinarskog zajedništva. Iako nas je prerano napustio, ostavio je trajan pečat u svom matičnom planinarskom društvu i suvremenom istarskom planinarstvu. Počivao u miru na prekrasnom groblju u Premanturi, s pogledom na plavetnilo Jadrana!

Vladimir Rojnić

VIJESTI

Dani planinara PS-a Herceg-Bosne 2018.

Na planini Vranici održani su od 17. do 19. kolovoza Dani planinara Planinarskog saveza Herceg-Bosne. Domaćin 22. tradicionalnog susreta bila je Udruga planinara Raduša iz Uskoplja.

Središnje mjesto događanja bio je planinarski dom Radovina (1485 m) na Vranici. Okupljanje je započelo prijamom prvih planinara, u petak, 17. kolovoza. Cijeli su dan stizali planinari iz svih krajeva BiH i Hrvatske, tako da je nakraju evidentirano oko 400 planinara iz 50 planinarskih udruga, od čega 20 udruga iz Hrvatske.

Vranica je prelijepa planina, najprepoznatljivija po Prokoškom jezeru. Najviši vrh Nadkrstac visok je 2112 metara.

U subotu, 18. kolovoza organizirano je planinarenje od doma Radovina do naselja Ždrimci, koje je trajalo tri i pol sata. Bila je organizirana i dulja tura, od pet sati hoda, od doma preko Kola i Doboške Vranice. Dio planinara uputio se do Vrljike i Velikih vrata. Nakon povratka svih skupina i ručka upriličena su natjecanja

u potezanju konopa, bacanju kamena s ramena, alci, obaranju ruku i skakanju u vreći.

Dane planinara Herceg-Bosne otvorio je predsjednik Planinarskog saveza Herceg-Bosne Dragan Radeljić. U svojem je obraćanju posebno pozdravio najstarijeg planinara (92 godine!) i najavio održavanje sljedećih Dana planinara Herceg-Bosne na Cincaru 2019. Nazočne je planinare pozdravila i dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica te predsjedniku UP-a Raduša darovala monografiju »Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika« Željka Poljaka i Alana Čaplara zaželjevši domaćima mnogo uspjeha u dalnjem radu. Zahvalila je na pozivu i pohvalila izvrsnu organizaciju i prihvat planinara.

Na završetku svečanosti podijeljene su zahvalnice svim planinarskim društvima, a u 19 sati prezentiran je uspon »Vlaji na Himalaji«. Svoja iskustva s Himalaje predstavili su alpinist Stipe Božić te glumac Vedran Mlikota uz potporu još osmoro sudionika tog uspona. Uz prekrasne fotografije, s izvornom glazbom i šaljivim

dosjetkama, prezentacija je polučila velik uspjeh. Nakon prezentacije upriličen je sastanak sa svim predstavnicima društava te domjenak na kojemu su razmijenjeni pozivi na razne destinacije te domaćinima uručeni darovi. Druženje u logoru nastavilo se uz logorsku vatru i živu glazbu do ranih jutarnjih sati.

U nedjelju je organizirano planinarenje preko Vrljike i Sliškinog groba do Prokoškog jezera i natrag (5 sati), tura preko Ločike do Nadkrstaca (6 sati) i tura do Vrljike i Malih vrata (2 sata). Sve su skupine vodili vodiči iz UP-a Raduša. Po povratku je priređen ručak za sve sudionike, a nakon toga su se planinari uz pozdrave i zahvalu domaćinima polako uputili svojim kućama.

Jadranka Čoklica

KALENDAR AKCIJA

5. - 7. 10. Proslava 80 godina planinarstva u Drnišu i 60 godina od osnivanja PD-a Promina

Promina, planinarski dom Promina
PD Promina, Drniš

6. 10. Logorovanje na Kozjaku

Kozjak, Marića staje
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac

6. - 8. 10. Dani Mosoraša

Mosor, planinarski dom Umberto Giometta
HPD Mosor, Split

6. 10. 8. Jesen u Šumi Striborovoju

Rijeka, Bivio
PD Kamenjak, Rijeka

6. 10. Pohod crtom bojišnice kod Karlovca

Martinščak
HPD Martinščak, Karlovac

6. 10. Obilazak Osječkog planinarskog puta

Osijek – ušće Karašice
HPD Bršljan-Jankovac, Osijek

6. 10. Cvjetne staze Ravne gore (tisa)

Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin

7. 10. Pohod na Oštrc, Dan HPD-a Željezničar

Samoborsko gorje, Oštrc
HPD Željezničar, Zagreb

7. 10. Dan PD-a Mrsinj

Gola Plješivica / Mrsinj grad
PD Mrsinj, Korenica

12. - 14. 10. Dani planinara Županije splitsko-dalmatinske

Veliko Brdo, Biokovo
HPD Veliko Brdo, Veliko Brdo

13. 10. Susret planinara u Podravini – 26. kestenijada

Bilogora, vrh Bilogore
HPD Bilo, Koprivnica

13. 10. Dubovački planinarski put

Stari grad Ozalj, planinarska kuća Zvonimir Plevnik,

stari grad Dubovac
PD Dubovac, Karlovac

14. 10. Dan HPD-a Blagus

Medvednica, planinarska kuća Grohot
HPD Blagus, Blaguša

14. 10. Jesenski pohod Vinica – Martinščak

Vinica, pl. dom Mladen Polović – Martinščak –
pl. dom Mladen Polović
HPD Vinica, Duga Resa

14. 10. Pohod po Seniorskom planinarskom putu

Samoborsko gorje
HPD Zagreb-Matica, Zagreb

14. 10. Krndijom do zdravlja

Krndija, Gazije
HPD Sunovrat, Đurđenovac

14. 10. 4. pohod Duginom planinarskom obilaznicom

NP Risišnjak
PD Duga, Rijeka

20. 10. Planinarska kestenijada

Hrastovička gora, planinarski dom Matija Filjak
HPD Zrin, Petrinja

20. 10. 5. susret planinara povodom 14. Bučijade u Ivanić-Gradu

Grabersko brdo – šuma Marča
Društvo prijatelja prirode, Ivanić-Grad

21. 10. Dan istarskih planinara

Ćićarija
Istarski planinarski savez, Pula

21. 10. Sudnikov pohod

Samoborsko gorje
HPD Japetić, Samobor

21. 10. 22. Jesen na Dilju, pohod Prezdanak - Čardak

Dilj: Prezdanak - Čardak
HPD Tikvica, Županja

28. 10. Dan PD-a Sveti Jure

Kozjak, Rupotina – vrh sv. Jure
PD Sveti Jure, Solin

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

